

Strategia Rozwoju gminy Czersk do roku 2030

PROJEKT z dnia 25 listopada 2021 r.

Zamawiający:

Gmina Czersk

Opracowanie:

dr inż. arch. Łukasz Pancewicz

dr inż. arch. Monika Arczyńska

mgr inż. Dawid Pesta

mgr inż. arch. Anna Zasada

dr Magdalena Szmytkowska

Gdańsk, 25.11.2021

SPIS TREŚCI

1.	Wprowadzenie	5
1.1.	Czym jest strategia gminy?	5
1.2.	Podstawa prawna i kontekst tworzenia strategii.....	6
1.3.	Proces budowania strategii	6
1.4.	Spójność z innymi dokumentami strategicznymi w skali województwa i gminy	7
2.	Główne wyzwania rozwojowe gminy	7
2.1.	Wprowadzenie	7
2.2.	Położenie i charakter Czerska.....	7
2.3.	Spółeczeństwo i demografia.....	8
2.4.	Gospodarka	9
2.5.	Środowisko	9
2.6.	Przestrzeń i infrastruktura.....	10
3.	Analiza silnych i słabych stron gminy (SWOT).....	11
4.	Wizja	13
4.1.	WIZJA	13
5.	Cele strategiczne rozwoju Czerska	13
5.1.	WPROWADZENIE.....	13
5.2.	GŁÓWNY CEL ROZWOJOWY	14
5.3.	CELE STRATEGICZNE ROZWOJU DO ROKU 2030	14
5.3.1.	CEL STRATEGICZNY 1 – DOBRA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW (społeczny)	14
5.3.2.	CEL STRATEGICZNY 2 – ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY (gospodarczy)	15
5.3.3.	CEL STRATEGICZNY 3 – ŻYCIE W ZGODZIE ZE ŚRODOWISKIEM (przestrzeń: środowisko i infrastruktura).....	15
5.4.	Powiązania między celami strategicznymi	16
6.	Kierunki działań podejmowane dla realizacji celów.....	17
6.1.	Kierunki działań CEL STRATEGICZNY 1 – DOBRA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW (społeczny)	17
6.2.	Kierunki działań CEL STRATEGICZNY 2 – ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY (gospodarcze).....	19
6.3.	Kierunki działań CEL STRATEGICZNY 3 – ŻYCIE W ZGODZIE ZE ŚRODOWISKIEM (przestrzeń: środowisko i infrastruktura)	20
7.	Oczekiwane rezultaty działań i wskaźniki rozwoju Czerska	23
7.1.	Oczekiwane rezultaty CELU STRATEGICZNEGO 1 - DOBRA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW (społeczny).....	23
7.2.	Oczekiwane rezultaty CELU STRATEGICZNEGO 2 – ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY (gospodarcze).....	25
7.3.	Oczekiwane rezultaty CEL STRATEGICZNY 3 – ŻYCIE W ZGODZIE ZE ŚRODOWISKIEM (przestrzeń: środowisko i infrastruktura)	26
8.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Czerska.....	28
9.	Ustalenia i rekomendacje polityki przestrzennej	31
9.1.	Ustalenia ogólne	31

9.2.	Wytyczne dotyczące planowania dla Czerska, Rytla i Łęga	31
9.3.	Wytyczne dla kształtowania pozostałych terenów.....	32
10.	Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla Czerska z określeniem działań	33
10.1.	Obszary Strategicznej Interwencji wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 „Pomorskie 2030”	34
10.2.	Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla Gminy Czersk.....	35
11.	Spójność z dokumentami strategicznymi wojewódzkimi i krajowymi	37
12.	System wdrażania strategii.....	41
13.	Ramy i źródła finansowania.....	42
13.1.	Finansowanie zadań przez gminę	42
13.2.	Zadania realizowane przez inne podmioty niż gmina.....	43
14.	Monitoring i ewaluacji strategii.....	43

Wykaz stosowanych skrótów:

B&R – Bike and Ride (Parkuj Rower i Jedź)
BDL – Bank Danych Lokalnych
BOŚ – Bank Ochrony Środowiska
KSRR – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego
GPR – Gminny Program Rewitalizacji
GUS – Główny Urząd Statystyczny
OSI – Obszary Strategicznej Interwencji
OChK – Obszar Chronionego Krajobrazu
OZE – Odnawialne Źródła Energii
OzN – Osoby z Niepełnosprawnościami
MOF – Miejski Obszar Funkcjonalny
PES – Podmiot Ekonomii Społecznej
RPS – Regionalny Program Strategiczny
P&R – Park and Ride (Parkuj i Jedź)
SOOŚ – Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko
SUiKZP – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
ŚDS – Środowiskowe Domy Samopomocy
SRK – Strategia Rozwoju Kraju
UMWP – Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
WTZ – Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej

1. Wprowadzenie

1.1. Czym jest strategia gminy?

Strategia rozwoju gminy Czersk to dokument określający kierunki rozwoju gminy. Zawiera opis celów i kierunków działania, jakie władze gminy przyjmują dla zarządzania rozwojem w perspektywie do 2030 r. Strategia pozwala na całościowe zarządzanie gminą dzięki wskazaniu celów dla rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego gminy oraz ochrony środowiska. Zadaniem strategii jest zatem **wsparcie dla kierowania rozwojem i koordynacja działań samorządu** w celu zapewnienia jak **najlepszych warunków dla rozwoju gminy**. Gmina realizuje te działania zarówno w oparciu o własne zasoby, jak i pomoc zewnętrzną, m.in. fundusze europejskie.

Celem rozwoju gminy, określonym w strategii, jest **zapewnienie warunków dla wysokiego poziomu życia oraz zadowolenia obecnych i przyszłych mieszkańców** oraz budowanie **dobrego środowiska zamieszkania**. Decyzja o przystąpieniu do sporządzania strategii wynika z przygotowania do nowej perspektywy finansowania Unii Europejskiej na lata 2021-2027. Strategie gminy to dokumenty o średnim horyzoncie czasowym – okres ich obowiązywania to zwykle ok. 7-10 lat. Wizja, cele i kierunki działań niniejszej Strategii rozwoju gminy Czersk są wyznaczone z myślą o horyzoncie 2030 roku.

Nowy dokument składa się z następujących elementów:

- 1) diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych,
- 2) analizy SWOT i określenia głównych wyzwań rozwojowych gminy,
- 3) wizji rozwoju gminy,
- 4) celów strategicznych rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym,
- 5) kierunków działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych,
- 6) oczekiwanych rezultatów planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia,
- 7) ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej,
- 8) obszarów strategicznej interwencji określonych we właściwej strategii rozwoju województwa, wraz z zakresem planowanych działań,
- 9) obszarów strategicznych, kluczowych dla gminy interwencji wraz z zakresem planowanych działań,
- 10) systemu realizacji strategii, w tym wytycznych do sporządzania ewentualnych dokumentów wykonawczych,
- 11) ram finansowych i źródeł finansowania,
- 12) wyników strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ).

Diagnoza wraz z wynikami ankiety oceny jakości życia i strategiczna ocena oddziaływania na środowisko są zawarte w załącznikach dokumentu. Pozostałe treści zostały zapisane poniżej.

1.2. Podstawa prawna i kontekst tworzenia strategii

Strategia została opracowana na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia rozwoju (t.j. –Dz.U. 2019 r., poz. 1295 ze zm.) oraz ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. – Dz.U. 2021 r., poz. 1372).

Strategia jest spójna z obowiązującym w kraju systemem dokumentów strategicznych, które odpowiadają za zarządzanie rozwojem w kraju, w tym m.in. z:

- 1) Długookresową Strategią Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności,
  - 2) Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju 2020,
- oraz innych dokumentów sektorowych.

1.3. Proces budowania strategii

Strategia powstała w modelu eksperckim z udziałem przedstawicieli różnych wydziałów i jednostek Urzędu Miejskiego, mieszkańców, przedsiębiorców oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych. Mieszkańcy i pozostali interesariusze przekazywali wiedzę i uwagi dotyczące tworzenia strategii. Udział ekspertów polegał na gromadzeniu i interpretacji danych, a także organizacji i moderacji spotkań. Zespół ekspercki zebrał propozycje dotyczące działań strategicznych oraz zawarł je w dokumencie strategii.

Rada Miejska w Czersku przystąpiła do uchwalenia Strategii uchwałą nr XXVI/310/20 z dnia 24 listopada 2020 r. Jeszcze w tym samym roku przystąpiono do prac przygotowawczych, powołano radę społeczną oraz rozpoczęto zbieranie wniosków i opinii od mieszkańców i instytucji. Na początkowym etapie prac zorganizowano także spotkanie online na temat rozpoczęcia prac nad Strategią. W nowym roku przeprowadzono badanie ankietowe, którego celem było zbadanie poziomu życia w gminie, spojrzenie na gminę z punktu widzenia jej mieszkańców oraz określenie ich oczekiwań i elementów wymagających naprawy. Ankieta dostarczyła także cennego materiału do sporządzenia wizji rozwoju. Podsumowanie ankiet wykonano do końca stycznia 2021 r. Następnie sporządzono diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych. Przygotowano ją w formie analizy danych statystycznych, analiz jakościowych oraz dokumentów strategicznych. Podsumowanie diagnozy w formie analizy SWOT pozwoliło na wskazanie głównych wyzwań rozwojowych. W trakcie prac nad analizami przeprowadzono spotkania ze środowiskami przedsiębiorców, organizacjami społecznymi oraz przedstawicielami wydziałów i jednostek.

Po przyjęciu diagnozy przygotowano projekt strategii. Określono w nim główne cele rozwoju, wskazano możliwe kierunki działań oraz zadania, które gmina może realizować dla ich osiągnięcia, określono wskaźniki osiągnięcia rezultatów oraz mechanizmy wdrożenia i finansowania działań. Dla określenia możliwych celów działania gminy przeanalizowano propozycje złożone przez wydziały i jednostki samorządu, wnioski z fazy diagnozy oraz wyniki prowadzonych równolegle projektów innych, kluczowych dla gminy opracowań, m.in. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Czersk oraz strategii Partnerstwa Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie.

Projekt został przedyskutowany z władzami gminy, a następnie przygotowano dla niego strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko (SOOŚ). W listopadzie 2021 r. projekt został poddany opiniowaniu i uzgadnianiu z organami, zgodnie z wymaganiami zawartymi w przepisach.

Projekt strategii został poddany konsultacjom społecznym w terminach ...-.... Po uwzględnieniu uwag i poprawkach projekt został przekazany od opiniowania przez komisję Rady i następnie poddany głosowaniu na sesji Rady w dniu ....

1.4. Spójność z innymi dokumentami strategicznymi w skali województwa i gminy

Strategia rozwoju gminy Czersk jest spójna i zgodna z założeniami dokumentów obowiązujących dla całości województwa pomorskiego, w tym m.in. z:

- 1) Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030,
- 2) Regionalnymi Programami Strategicznymi (programami wykonawczymi ww. Strategii).

Ważny element prac nad Strategią stanowiła współpraca przy tworzeniu Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czersk, którego aktualizacja była sporządzana równolegle. Ustalenia Studium były skoordynowane z przygotowaniem Strategii przede wszystkim pod względem takich zagadnień jak model rozwoju funkcjonalno-przestrzennego.

Dla potrzeb sporządzenia Strategii przeanalizowano dokumenty gminne, w tym:

- 1) Strategię rozwoju Gminy Czersk 2014-2025 (dokument uchylony),
- 2) Projekt Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czersk,
- 3) Strategię Polityki Senioralnej Gmina Czersk 2030,
- 4) Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020,
- 5) Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta i gminy Czersk na lata 2011-2026,
- 6) Raporty o stanie gminy Czersk i powiatu chojnickiego z lat 2018-2020,
- 7) Plany ochrony środowiska 2019-2022,
- 8) Uchwały budżetowe, wieloletnie plany finansowe oraz sprawozdania z wykonania budżetu,
- 9) Inne opracowania.

Zakres, w jakim strategia jest spójna z dokumentami wyższego rzędu, jest wskazany szczegółowo w **Rozdziale 10 – Spójność z dokumentami strategicznymi wojewódzkimi i krajowymi**.

2. Główne wyzwania rozwojowe gminy

2.1. Wprowadzenie

Przygotowanie strategii zostało poprzedzone szczegółową diagnozą sytuacji gminy. Kierunki rozwoju gminy Czersk do 2030 r. powinny sprostać głównym wyzwaniom zidentyfikowanym w diagnozie sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, sporządzonej w marcu 2021 r. Odzwierciedlają one cele oraz aspiracje mieszkańców i wynikają z położenia gminy oraz jej właściwości i atutów.

W ogólnej ocenie Czersk jest gminą miejsko-wiejską o stabilnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Gmina utrzymuje węzłową pozycję w skali subregionu dzięki dostępowi do linii kolejowej i drogi krajowej. Szanse gminy w dużej mierze buduje położenie w rejonie Borów Tucholskich. Gmina jest w stabilnej sytuacji w porównaniu z podobnymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz ze średnią dla województwa czy kraju, nie wykazując wyraźnych różnic rozwojowych. Oznacza to, że rozwój Czerska **może być ukierunkowany na utrzymanie i poprawę już korzystnej sytuacji gminy**.

2.2. Położenie i charakter Czerska

Czersk jest gminą miejsko-wiejską położoną w południowej części województwa pomorskiego, od południa granicząc z województwem kujawsko-pomorskim. Czersk leży w sąsiedztwie stolicy powiatu – Chojnic. W latach 1975-1998 gmina wchodziła w skład województwa bydgoskiego. Główne miejscowości gminy to: Czersk, Rytel oraz Łąg.

Gmina jest powiązana funkcjonalnie – przyrodniczo i gospodarczo – z terenami Borów Tucholskich. Jej znaczny obszar pokrywają zwarte kompleksy leśne. Zarówno walory środowiskowe, lokalne usługi publiczne, jak i położenie w zasięgu dostępu do dwóch dużych aglomeracji – Trójmiejskiej, Bydgosko-Toruńskiej oraz Chojnic wraz z ich rynkami pracy i zasobem usług – decydują o tym, że Czersk to dobre miejsce do zamieszkania. Czersk stopniowo zmienia swój charakter z gminy o charakterze wiejskim i żyjącej z gospodarki leśnej, wzmacniając swój potencjał mieszkaniowy i gospodarczy, związany z zapewnieniem usług dla mieszkańców.

Gmina złożona jest z 18 sołectw: Będźmierowice, Gotelp, Gutowiec, Klaskawa, Krzyż, Kurcze, Lipki, Łąg, Łąg-Kolonia, Łubna, Malachin, Mokre, Mosna, Odry, Rytel, Wieck, Zapędowo, Złotowo. Siedzibą gminy jest Czersk. Gmina sąsiaduje z gminą wiejską Chojnice (woj. pomorskie, pow. chojnicki), gminą wiejsko-miejską Brusy (woj. pomorskie, pow. chojnicki), gminą wiejską Karsin (woj. pomorskie, pow. kościerski), gminą wiejską Stara Kiszewa (woj. pomorskie, pow. kościerski), gminą wiejską Kaliska (woj. pomorskie, pow. starogardzki), gminą Czarna Woda (woj. pomorskie, pow. starogardzki), gminą wiejską Osieczna (woj. pomorskie, pow. starogardzki), gminą wiejską Śliwce (woj. kujawsko-pomorskie, pow. tucholski), gminą wiejsko-miejską Tuchola (woj. kujawsko-pomorskie, pow. tucholski).

Główne ciągi komunikacyjne, prowadzące przez gminę to trasa drogi krajowej nr 22 oraz linie kolejowe nr 203 (Tczew – Chojnice – Kostrzyn), 215 (Laskowice Pom. – Szlachta – Czersk – Bąk) i 201 (Nowa Wieś Wlk. – Wierzchucin – Łąg – Szałamaje – Wojtal – Bąk – Gdynia Port). Najbliższe sąsiadujące z Czerskiem miasta to, m.in.: Brusy (21 km), Tuchola (27 km), Chojnice (31 km), Starogard Gdański (43 km), i Kościerzyna (51 km). Duże ośrodki miejskie w najbliższym sąsiedztwie to Tczew (67 km), Bydgoszcz (88 km), Gdańsk (99 km).

Główne wyzwania związane z położeniem gminy to:

- 1) wykorzystanie położenia na granicy województw oraz w ramach mezoregionu Borów Tucholskich,
- 2) wykorzystanie połączeń międzymiastowych (drogowych, transportem zbiorowym) z głównymi ośrodkami powiatowymi w regionie, w tym dwóch dużych ośrodków wojewódzkich położonych w bliskim sąsiedztwie – Gdańska i Bydgoszczy,
- 3) poprawa warunków bezpieczeństwa i zmniejszenie uciążliwości wynikających z lokalizacji drogi krajowej nr 22 – działanie na rzecz realizacja obwodnicy Czerska,
- 4) poprawa wewnętrznych połączeń, dostępności dla mieszkańców do miejsc pracy i usług w gminie.

2.3. Społeczeństwo i demografia

Gmina Czersk liczy 21 556 mieszkańców (stan na dzień 10 listopada 2021 r.). W stosunku do 2011 gmina odnotowała niewielki wzrost liczby ludności, która zmieniła się o 1,1%. Tereny wiejskie odnotowują większy wzrost demograficzny niż miasto.

Społeczeństwo gminy starzeje się, co wynika z ogólnokrajowego trendu. Struktura ludności jest jednak nadal zrównoważona pod względem udziału grup w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. Starzenie się społeczeństwa pozostaje istotnym wyzwaniem na przyszłość. Młodszy mieszkańcy coraz częściej wybierają duże miasta jako centrum interesów życiowych lub wstrzymują się z zakładaniem rodzin i posiadaniem dzieci. Wpływ na to może mieć skromna oferta mieszkaniowa oraz niewystarczająca oferta kształtowana przez rynek prywatny. Dotychczas opierał się on przede wszystkim na mieszkalnictwie jednorodzinym (słabiej dostępnym dla osób w młodym wieku). Obecnie planowane bądź realizowane są nowe inwestycje mieszkaniowe.

Pomimo wymienionych wyzwań rozwojowych poziom zadowolenia mieszkańców z warunków życia w gminie oraz przywiązania do miejsca zamieszkania jest wysoki. Wskazują na to

wyniki ankiet oceny jakości życia przez mieszkańców. Gmina charakteryzuje się stabilnym poziomem zatrudnienia (w 2021 r. średnia liczba pracujących wynosiła 169 na 1000 ludności, liczba osób pracujących w gminie wyniosła 3641, a udział osób bezrobotnych 7,0%), korzysta także z dobrego dostępu do rynku pracy w aglomeracji trójmiejskiej. Szansą na poprawę sytuacji są nowe wielorodzinne inwestycje mieszkaniowe – komunalne i komercyjne.

Główne wyzwania w kategorii Społeczeństwo to:

- 1) utrzymanie wysokiego poziomu zadowolenia, zdrowia i satysfakcji mieszkańców, kultywowanie lokalnej tożsamości i przywiązania do gminy,
- 2) zapewnienie odpowiedniego zasobu mieszkaniowego poprzez realizację programów mieszkalnictwa publicznego i zapewnienie możliwości realizacji działań przez rynek prywatny,
- 3) zaspokojenie potrzeb społecznych różnych grup mieszkańców, w tym osób młodych, rodzin z dziećmi oraz seniorów,
- 4) umożliwienie realizacji potrzeb kulturalnych – rozszerzenie oferty jakościowej na tym polu.

2.4. Gospodarka

Pod względem charakterystyki podmiotów gospodarczych i zatrudnienia Czersk reprezentuje tradycyjny i zróżnicowany profil gospodarczy, oparty o usługi, firmy branży budowlanej oraz przetwórstwo przemysłowe. Baza gospodarcza nastawiona jest na obsługę wewnętrzną gminy – usługi dla ludności. Profil uzupełniają podmioty w branży produkcyjnej – przetwórstwa drewna, meblarstwa, produkcji komponentów do maszyn i in. Dla utrzymania i dywersyfikacji lokalnej gospodarki może posłużyć istniejąca baza produkcyjna przemysłu meblarskiego, rozwój oparty na cennych zasobach środowiskowych, skupiający się na turystyce wykorzystującej ponadlokalne powiązania w ramach Borów Tucholskich (aktywne formy wypoczynku, turystyka typu 'slow tourism') oraz przetwórstwie produktów lasu (żywność, drewno).

Chociaż produkcja rolna nie jest dominującą gałęzią lokalnej gospodarki, na co wskazuje struktura gospodarstw rolnych oraz struktura zatrudnienia, nadal jest prowadzona w gminie. Turystyka nie odgrywa obecnie kluczowej roli w rozwoju gospodarczym gminy ze względu na skromną bazę noclegową, choć gmina korzysta z lokalizacji w obszarze Borów Tucholskich. Ograniczeniem w rozwoju nowocześniejszych form zatrudnienia (np. praca zdalna) mogą być trudności w dostępie do nowoczesnej infrastruktury przesyłu danych.

Główne wyzwania w kategorii Gospodarka to:

- 1) wykorzystanie istniejącego potencjału przemysłowego – przetwórstwa drewna, produkcji maszynowej, wykorzystania runa leśnego, produkcji spożywczej,
- 2) wykorzystanie wysokiego poziomu przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców, zwłaszcza w zakresie umiejętności technicznych i rzemiosła,
- 3) wykorzystanie potencjałów wynikających z powiązań z aglomeracjami trójmiejską, bydgosko-toruńską oraz z Chojnicami, jako głównymi rynkami pracy,
- 4) wykorzystanie nowych form turystyki pobytowej i aktywnej, w tym opartej o atuty środowiska.

2.5. Środowisko

Gmina Czersk jest położona w rejonie Borów Tucholskich, zwartego kompleksu leśnego o znaczeniu krajowym. Środowisko gminy jest kształtowane przez relację z lasami – jest otoczona dużymi kompleksami zwartych płatów zadrzewień (ponad 65% powierzchni gminy, ok. 24 700 ha). Kształtowany przez lata, leśny krajobraz gminy, wpływa na warunki glebowe, klimatyczne oraz faunę i florę. Ekosystem charakteryzują dwa typy obszarów: obszary śródleśne oraz tereny położone w rejonie kompleksów leśnych. Dodatkowo teren gminy urozmaicają doliny rzeczne, tereny łąk i zadrzewienia

śródpolne. Tereny leśne cechuje wysoki poziom bioróżnorodności, a obszar gminy jest ważnym miejscem dla życia i migracji gatunków fauny oraz rozwoju szaty roślinnej.

Pod względem środowiskowym tereny leśne mocno wpływają na możliwości zabudowy terenów gminy. Stanowią ograniczenie dla nowych terenów inwestycyjnych (jest to głównie problem dla podmiotów gospodarczych). Z drugiej strony funkcjonowanie terenów leśnych przyczynia się do wysokiej atrakcyjności zamieszkania w gminie. Kompleksy leśne na terenie gminy są także wykorzystywane na potrzeby produkcji leśnej. Największe wyzwania środowiskowe gminy wiążą się przede wszystkim z jakością powietrza (z uwagi na indywidualne źródła ciepła) oraz wód powierzchniowych (wpływ działalności rolnej). Rosnącym wyzwaniem są także ryzyka związane z nagłymi wydarzeniami pogodowymi wywołanych zmianami klimatu. W 2017 r. nawałnice doprowadziły do powstania znacznych zniszczeń drzewostanu na terenie gminy, m.in. w rejonie Rytla. Odnowa tego zasobu będzie długotrwałym procesem.

Główne wyzwania w kategorii Środowisko to:

- 1) ochrona istniejących walorów środowiskowych i realizacja zadań związanych z adaptacją do zmian klimatu,
- 2) zmniejszenie emisji i poziomu zanieczyszczeń środowiska, w szczególności poprawy jakości powietrza, wód gruntowych i gleby, mitygacja wpływu człowieka na zmiany klimatu,
- 3) rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i ciepłowniczej gminy,
- 4) rozwój błękitno-zielonej infrastruktury – poprawa zasobu zieleni publicznej i retencjonowania wód opadowych,
- 5) poprawa świadomości ekologicznej mieszkańców.

2.6. Przestrzeń i infrastruktura

Rozwój przestrzenny gminy jest skupiony na obszarze głównych miejscowości: Czerska, Rytla i Łęga oraz ciągu drogi krajowej nr 22 i dróg wylotowych z Czerska. Czersk jest głównym ośrodkiem w gminie, skupiającym znaczny udział usług i miejsc pracy. Oprócz większych ośrodków tereny gminy zabudowane są głównie zabudową jednorodziną i rolną, m.in. w rejonie Rytla, miejscowości Krzyż – Bielawy oraz w obrębie obszarów rolnych na wschód od Czerska w stronę Łęga. Stopień pokrycia planistycznego gminy jest niski – wynosi zaledwie 6% i obejmuje głównie tereny miejskie gminy. Rozwój zabudowy na terenach wiejskich opiera się na decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Pod względem zapewnienia infrastruktury komunalnej sytuację gminy można ocenić jako dobrą, choć zróżnicowaną w zależności od obszarów miejskich bądź wiejskich. Główne kierunki poprawy to przede wszystkim dalsza modernizacja systemów wodno-kanalizacyjnych gminy (rozbudowy sieci, modernizacja ujęć wody, oczyszczalni ścieków, systemów monitoringu i kontroli, zmniejszanie awaryjności sieci). Równie istotnym wyzwaniem jest rozbudowa systemów ogrzewania. Dotyczy to szczególnie zabudowy jednorodzinnej i terenów wiejskich, gdzie brakuje sieci gazowej i dominuje użytkowanie węgla i drewna jako paliw grzewczych. Tereny wiejskie nie są zgazyfikowane i znajdują się poza zasięgiem miejskiej sieci ciepłowniczej.

Odpady komunalne są zagospodarowywane przez ZZO Nowy Dwór. Od 2013 r. gmina posiada własny Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). Główne działania nakierowane są na dalsze podnoszenie poziomu skuteczności recyklingu i utylizacji odpadów.

Systemy transportowe gminy opierają się o rdzeń drogowy (droga krajowa nr 22 w kierunku wschód-zachód), drogę wojewódzką nr 237, sieć dróg powiatowych i lokalnych oraz sieć kolejową. Gmina jest obsługiwana przez transport szynowy oraz autobusowy, zapewniający mieszkańcom dostęp do większych miejscowości. Wyzwaniem jest rozwój infrastruktury dla zrównoważonej mobilności

w granicach gminy, m.in. poprzez poprawę infrastruktury rowerowej, węzłów przesiadkowych oraz remonty dróg.

Czersk posiada dobry poziom wyposażenia w infrastrukturę społeczną: edukacyjną, kulturalną i sportową. Wyzwaniem będzie zapewnienie dostępu do usług zdrowotnych i opiekuńczych zarówno dla seniorów, jak i wsparcia dla młodych rodzin z dziećmi (mieszkalnictwa komunalnego) oraz wysokiej jakości przestrzeni publicznych.

Główne wyzwania w kategorii Przestrzeń i infrastruktura to:

- 1) wzmocnienie roli głównych miejscowości (Czerska, Rytla i Łęga) jako centrów życia gminy,
- 2) zarządzanie rozwojem przestrzennym miejscowości o atutach przyrodniczych i turystycznych, zrównoważenie potrzeb ochrony zasobów środowiskowych i krajobrazowych oraz potrzeb rozwojowych,
- 3) rozwój projektów nowoczesnej mobilności – transportu zbiorowego, międzyregionalnego, rozbudowa gminnej infrastruktury rowerowej przy okazji modernizacji i realizacji infrastruktury drogowej (m.in. budowy obwodnicy Czerska),
- 4) poprawa wyników segregacji odpadów,
- 5) modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i ciepłowniczej gminy,
- 6) wykorzystanie szansy rozwoju OZE dla generacji prądu i ogrzewania,
- 7) rozbudowa infrastruktury społecznej – ochrony zdrowia, mieszkalnictwa i usług opiekuńczych.

3. Analiza silnych i słabych stron gminy (SWOT)

Analiza SWOT jest jednym z podstawowych narzędzi analizy strategicznej. Polega ona na zestawieniu mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń:

- 1) **wewnętrznych**, czyli takich, na które gmina może mieć wpływ,
- 2) **zewnętrznych**, czyli takich, na które gmina nie ma wpływu, ale stanowią otoczenie podejmowania decyzji.

Taki bilans stanowi jedną z podstaw dla podejmowania decyzji strategicznych w przyszłym rozwoju gminy.

Mocne strony (zasoby wewnętrzne gminy)	Słabe strony (słabości wewnętrzne gminy)
<p>Społeczno-gospodarcze</p> <ul style="list-style-type: none"> – dobry poziom zarządzania gminą, dyscyplina finansowa, absorpcja pomocy UE, – brak wyraźnych różnic w rozwoju w porównaniu z województwem i krajem, – zadowolenie mieszkańców z życia w gminie, – poziom wykształcenia i kwalifikacje mieszkańców, – spadający udział beneficjentów pomocy społecznej i malejący poziom bezrobocia, – obecnie korzystna struktura demograficzna ze stabilnym odsetkiem osób młodych, – stabilny poziom zatrudnienia i wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców, 	<p>Społeczno-gospodarcze</p> <ul style="list-style-type: none"> – rosnący odsetek ludzi w wieku poprodukcyjnym, – ryzyka związane z odpływem młodych mieszkańców – braki w ofercie miejsc pracy i atrakcyjności czasu wolnego, – rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych i malejący udział produkcji rolnej w strukturze zatrudnienia, – skromny zasób mieszkalnictwa komunalnego i niski udział budownictwa wielorodzinnego jako czynnik wpływający na odpływ z gminy młodych mieszkańców, – słabo rozwinięta turystyczna baza pobytowa, – brak zróżnicowania oferty kulturalnej;

<ul style="list-style-type: none"> – zróżnicowana baza gospodarcza zapewniająca obsługę wewnętrzną gminy. <p>Przestrzenne i środowiskowe</p> <ul style="list-style-type: none"> – realizacja programów rewitalizacji i poprawy jakości przestrzeni miejskiej (parki, przestrzenie publiczne), – cenne zasoby środowiskowe i przyrodnicze o skali europejskiej, – dobre wyposażenie w podstawowe usługi ośrodków osadniczych, – zadowalająca komunikacja regionalna, w tym połączenia autobusowe z Chojnicami, lokalizacja węzła przesiadkowego, – dobry dostęp do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, – dobre postępy we wdrażaniu OZE w gminie, – wysoki odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do sieci ciepłowniczej w mieście. 	<ul style="list-style-type: none"> – baza gospodarcza nastawiona na obsługę endogeniczną (wewnętrznie) jako ryzyko braku impulsów dla rozwoju, – słabszy dostęp do usług zdrowotnych i społecznych dla seniorów. <p>Przestrzenne i środowiskowe</p> <ul style="list-style-type: none"> – niski poziom dostępności przestrzeni publicznej, – jakość powietrza wymagająca poprawy – brak powiązań rowerowych dla komunikacji codziennej, – niski poziom dostępu do sieci ciepłowniczej na terenach wiejskich, powolne postępy rozwoju infrastruktury gazowej na terenie gminy.
<p>Szanse (zewnętrzne szanse rozwojowe gminy, niezależnie od działań gminy)</p>	<p>Zagrożenia (zewnętrzne zagrożenia rozwojowe gminy, niezależnie od działań gminy)</p>
<p>Spoleczno-gospodarcze</p> <ul style="list-style-type: none"> – wzrost znaczenia walorów pozamaterialnych w stylach życia mieszkańców – znaczenie jakości życia przy wyborach mieszkaniowych, – wykorzystanie gospodarki leśnej (Borów Tucholskich) jako mechanizmu dla rozwoju gałęzi przetwórstwa produktów lasu (drewno, żywność), – istniejąca baza produkcyjna (m.in. przemysł meblarski), – wykorzystanie ponadlokalnych sieci turystycznych i dywersyfikacja oferty w oparciu o aktywne formy wypoczynku, – możliwości wykorzystania wewnętrznych atutów gminy – idea “spokojnego życia” (np. Cittaslow), – rozwój instytucji kulturalnych w oparciu o współpracę zewnętrzną. <p>Przestrzenne i środowiskowe</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie walorów gminy położonej na styku województw – utrzymanie powiązań funkcjonalno-przestrzennych zarówno z 	<p>Spoleczno-gospodarcze</p> <ul style="list-style-type: none"> – ryzyko związane ze starzeniem się społeczeństwa przy braku dostosowania infrastruktury społecznej i zdrowotnej, – utrzymanie procesu odpływu młodszych mieszkańców przy braku ich powrotu, – marginalizacja gospodarcza związana z odpływem dużych pracodawców z gminy, brak nowych inwestorów. <p>Przestrzenne i środowiskowe</p> <ul style="list-style-type: none"> – ryzyko marginalizacji połączeń transportem zbiorowym z województwem kujawsko-pomorskim,

<p>Aglomeracją Trójmiejską, jak i Bydgosko-Toruńską,</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie atutów płynących z Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie – utrzymanie unikalnych walorów przyrodniczych, – prowadzenie nowoczesnej gospodarki leśnej przez PGL Lasy Państwowe, – wykorzystanie krajowych programów pomocowych dla budownictwa mieszkaniowego dla młodych, – wykorzystanie ponadlokalnych powiązań turystycznych w ramach Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie 	<ul style="list-style-type: none"> – ryzyko niekontrolowanej zabudowy na terenach wiatrołomów – skutku nawałnicy z roku 2017, – ryzyka związane z opóźnieniami w realizacji infrastruktury gazowej i utrzymywanie się złego stanu powietrza.
--	--

4. Wizja

4.1. WIZJA

Wizja jest opisem oczekiwanego stanu gminy w 2030 r. To krótki zapis celu, jakiemu powinny służyć zaplanowanie działania urzędników oraz innych podmiotów działających w oparciu o ten dokument. Wizja rozwoju Czerska jest oparta na realnych podstawach rozwoju gminy oraz oczekiwaniach wobec jej przyszłego stanu. Działania podejmowane w ramach realizacji strategii powinny sprawić, że w perspektywie najbliższych dziesięciu lat:

Czersk gminą funkcjonującą w poszanowaniu walorów Borów Tucholskich, idealną dla wygodnego życia w zgodzie z przyrodą, wspierającą przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców oraz lokalne tradycje zawodowe i rzemieślnicze. Dobre miejsce do zamieszkania, aktywnie chroniące walory środowiska i wykorzystujące te atuty dla rozwoju społecznego.

5. Cele strategiczne rozwoju Czerska

5.1. WPROWADZENIE

Założeniem dla przygotowania strategii jest chęć **zapewnienia warunków dla wysokiego poziomu życia i zadowolenia obecnych i przyszłych mieszkańców** oraz budowanie **dobrego środowiska ich zamieszkania**. Ten strategiczny kierunek działań wynika z oceny zasobów gminy Czersk zawartych w diagnozie, oceny uwarunkowań w analizie SWOT oraz wniosków z dyskusji eksperckich. Dla jego realizacji wskazano **cel główny** oraz **trzy cele strategiczne**. Każdy z **celów strategicznych** jest wsparty **kierunkami działań podejmowanymi dla ich osiągnięcia**.

Cel główny jest nadrzędnym celem działań gminy, na realizację którego mają składać się wszystkie działania. **Cele strategiczne** służą usystematyzowaniu działań i ułatwieniu wdrażania strategii gminy. Są one powiązane z głównymi obszarami działań gminy, tj. społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Każdy z nich posiada dodatkowe cele operacyjne. W ramach poszczególnych celów wskazano **kierunki działań** (zapisane w Rozdziale 3) oraz dopasowano do nich **oczekiwane rezultaty planowanych działań** oraz **wskaźniki ich osiągnięcia** (zapisane w Rozdziale 4). Kierunki działań zawierają zapisy konkretnych projektów i inicjatyw, które gmina powinna realizować dla osiągnięcia celów.

Cele strategiczne są uzupełnione poprzez **zapisy ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie** (zapisane w Rozdziale 6 - Kierunki

działań podejmowane dla realizacji celów). Są one powiązane z projektem Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy.

5.2. GŁÓWNY CEL ROZWOJOWY

Główny, długofalowy cel rozwojowy gminy do roku 2030:

ROZWÓJ CZERSKA JAKO WYGODNEGO MIEJSCA DO ŻYCIA DLA OBECNYCH I PRZYSZŁYCH POKOLEŃ

5.3. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU DO ROKU 2030

W celu realizacji głównego celu wskazano następujące cele strategiczne:

- CEL STRATEGICZNY 1 – **DOBRA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW** (społeczny)
- CEL STRATEGICZNY 2 – **ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY** (gospodarczy)
- CEL STRATEGICZNY 3 – **ŻYCIE W ZGODZIE ZE ŚRODOWISKIEM** (przestrzeń: środowisko i infrastruktura)

Poszczególne cele należy traktować jako komplementarne, tzn. wzajemnie się uzupełniające.

5.3.1. CEL STRATEGICZNY 1 – DOBRA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW (społeczny)

Opis celu:

Celem działań gminy w tym obszarze jest zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców. Jego realizacja wiąże się z poprawą warunków życia poprzez zapewnienie i rozwój usług publicznych, w tym przede wszystkim mieszkalnictwa, dostępu do edukacji i opieki społecznej. Równie ważnym celem jest rozbudowa zasobów rekreacyjnych i usług kultury codziennej oraz rozbudowy oferty wydarzeń. Są to usługi wpływające na jakość zamieszkania dla rodzin. Celem działań gminy jest także rozbudowa infrastruktury turystycznej związanej z rozwojem aktywnego wypoczynku mieszkańców i odwiedzających, wykorzystującej bliskość Borów Tucholskich oraz istniejące zasoby gminy.

Wskazanie tego celu wynika z zasady solidarności i wrażliwości społecznej, tj. wsparcia i realizacji potrzeb każdego z mieszkańców, niezależnie do wieku i statusu. Równoważną motywacją jest chęć budowania przyszłości w oparciu o rozpoznane atuty gminy. Mieszkańcy Czerska wskazują na jakość środowiska zamieszkania jako walory, o które warto dbać i z których są dumni. Zachowanie lub poprawa w tym obszarze pozwala przeciwdziałać takim zjawiskom jak odpływ mieszkańców, zwłaszcza młodych. Ważnymi działaniami, związanymi z realizacją ww. celu, jest poprawa kapitału społecznego mieszkańców oraz organizacji pozarządowych. Dotyczy to zwłaszcza działań związanych z realizacją zadań opiekuńczych, pomocy osobom z niepełnosprawnościami, aktywizacji seniorów czy wsparcia życia społecznego na terenach wiejskich.

Główne cele operacyjne, związane z realizacją celu **DOBRA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW** to:

- 1) rozbudowa zasobów mieszkaniowych w gminie, w tym mieszkalnictwa komunalnego,
- 2) rozwój opieki społecznej i bezpieczeństwa zdrowotnego gminy,
- 3) poprawa kapitału społecznego gminy,
- 4) rozwój edukacji,
- 5) rozwój oferty czasu wolnego, turystyki i związanego z nią rynku pracy,
- 6) działania zintegrowane, terytorialne – Rewitalizacja centrum Czerska.

5.3.2.CEL STRATEGICZNY 2 – ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY (gospodarczy)

Opis celu:

Celem działań gminy w tym obszarze jest rozwój lokalnego potencjału gospodarczego gminy. Działania te obejmują następujące obszary: ułatwienie działań przedsiębiorstw działających na terenie gminy, rozbudowa rezerw terenowych dla lokalizacji i rozbudowy przedsiębiorstw, promowanie lokalnych firm i produktów (spożywczych, przetwórstwa drewna itp.) oraz wsparcie dla zwiększania kompetencji zawodowych mieszkańców Czerska. W zakresie poprawy kompetencji celem działań gminy będzie zarówno aktywizacja grup mieszkańców, które nie uczestniczą w pełni w rynku pracy – kobiet, seniorów, osób z niepełnosprawnościami jak i przygotowanie ich do pracy w przemysłach nowoczesnej gospodarki – IT, automatyzacji. Gmina będzie wspierać działania wspierające lokalnych przedsiębiorców z przedstawicielami innych branż.

Działania gminy w tym zakresie wynikają z analizy potencjałów lokalnych gminy (niskie bezrobocie, kompetencje mieszkańców i przedsiębiorców) oraz chęci ich wzmacniania. Główne korzyści działań na tym polu to m.in. zwiększenie zasobu pracowników w gminie i likwidacja barier dla lokalnych przedsiębiorców, w tym lepszy dostęp do terenów rozwojowych. Oprócz wzmocnienia lokalnej gospodarki korzyścią z realizacji celu jest także budowanie lokalnej tożsamości i dumy gminy (np. promocja lokalnych produktów i zasobów). Budowa lokalnego zasobu gospodarczego jest gwarantem bezpieczeństwa gospodarczego gminy w przyszłości.

Główne cele operacyjne, związane z realizacją celu **ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY** to:

- 1) poprawa zasobów pracy – nowe tereny inwestycyjne,
- 2) wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości,
- 3) innowacja i nowe kierunki rozwoju produktów i usług przez lokalnych przedsiębiorców.

5.3.3.CEL STRATEGICZNY 3 – ŻYCIE W ZGODZIE ZE ŚRODOWISKIEM (przestrzeń: środowisko i infrastruktura)

Opis celu:

Celem działań gminy w tym obszarze jest poprawa warunków bytowych mieszkańców, prowadzona tak, aby jednocześnie zmniejszać negatywny wpływ na środowisko. Realizacja tego celu obejmuje szereg projektów związanych z rozbudową infrastruktury komunalnej, wodno-kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków mobilnością, infrastrukturą OZE, ogrzewania niskoemisyjnego oraz poprawy poziomu recyklingu i utylizacji odpadów. Celem tych działań jest ochrona zasobów środowiskowych w obrębie gminy – wody, powietrza, odzyskiwania zasobów, ochrony bioróżnorodności.

Szczególnie istotne są działania związane z adaptacją do zmian klimatu, w tym m.in. poprawa efektywności energetycznej, podniesienie bioróżnorodności i ochrona jakości powietrza. Realizacja tych działań bierze się z potrzeb praktycznych – zarówno realnych potrzeb mieszkańców, jak i aspiracji władz gminy, którym zależy na zmniejszeniu negatywnego wpływu działalności człowieka na otoczenie i środowisko. Działania te związane są z poszanowaniem dla miejsca życia mieszkańców gminy – obszaru Borów Tucholskich. Jest to także wyraz solidarności międzypokoleniowej, chęci pozostawienia gminy w stanie niepogorszonym lub lepszym dla potomków obecnych mieszkańców Czerska. Realizacja tego celu wiąże się także z budowaniem bezpieczeństwa mieszkańców gminy – zarówno pod względem środowiskowym, jak i energetycznym.

Główne cele operacyjne, związane z realizacją celu **ŻYCIE W ZGODZIE ZE ŚRODOWISKIEM** to:

- 1) zapewnienie dostępu do wody i prowadzenie zrównoważonej gospodarki wodnej,
- 2) poprawa efektywności energetycznej, poprawa wykorzystania OZE oraz ochrona klimatu i powietrza,
- 3) gospodarka odpadami i cyrkularna,
- 4) poprawa mobilności w gminie,
- 5) rozbudowa infrastruktury komunalnej,
- 6) poprawa dostępności cyfrowej,
- 7) ochrona i rozwój bioróżnorodności,
- 8) poprawa bezpieczeństwa, i zapobieganie ryzykom i poprawa odporności na efekty nagłych wydarzeń.

5.4. Powiązania między celami strategicznymi

Cele strategiczne są ze sobą powiązane, co oznacza, że ich realizacja może wywoływać efekt synergii – wzajemnego wzmocnienia pozytywnych efektów. Powiązania te mogą występować na poziomie zgodności między celami strategicznymi bądź celami operacyjnymi w ramach poszczególnych celów strategicznego.

W zakresie wzajemnego powiązania celów operacyjnych i kierunków ich realizacji są nimi:

- 1) Działania związane z profilaktyką zdrowotną oraz polityką senioralną (integracja CELU STRATEGICZEGO 1 i działań w ramach CELÓW OPERACYJNYCH 1.1. i 1.2),
- 2) Budowa i remonty zasobu komunalnego jako podstawa dla prowadzenia gminnej polityki mieszkaniowej, a także m.in. zapewnienie mieszkań chronionych (integracja CELU STRATEGICZEGO 1 i działań w ramach CELÓW OPERACYJNYCH 1.1. i 1.2),
- 3) Integracja działań mających na celu poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw, wspólnej polityki promocji gminy i lokalnych przedsiębiorców (integracja CELU STRATEGICZEGO 2 i działań w ramach CELÓW OPERACYJNYCH 2.2. i 2.3).

W zakresie powiązań między celami strategicznymi i ich kierunków realizacji są nimi:

- 1) Działania związane z aktywizacją zawodową seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami (CEL STRATEGICZNY 1 i CEL STRATEGICZNY 2),
- 2) Realizacja projektów związanych z likwidacją barier w dostępności (CEL STRATEGICZNY 1 i CEL STRATEGICZNY 3),
- 3) Realizacja infrastruktury rowerowej jako zaplecza dla turystyki oraz infrastruktury dla transportu (CEL STRATEGICZNY 1 i CEL STRATEGICZNY 3).

Odrębnym działaniem zintegrowanym jest rewitalizacja miasta Czerska. Chociaż działanie to jest wskazane jako do realizacji w ramach CELU STRATEGICZNEGO 1, może uwzględniać także inne, powiązane działania. Rewitalizacja jest działaniem terytorialnym, zintegrowanym, realizowanym na wyznaczonym przez gminę obszarze. Rewitalizacja została wskazana jako jeden z Obszarów Strategicznej Interwencji (patrz Rozdział 10 – Obszary strategicznej interwencji kluczowej dla Czerska z określeniem działań).

W praktyce oznacza to, że działania realizowane przez poszczególne wydziały i jednostki mogą wymagać koordynacji, aby realizowane przez nich zadania były faktycznie działaniami komplementarnymi. W takim przypadku należy skoordynować cele i zadania prowadzone przez odpowiedzialny wydział lub jednostkę.

6. Kierunki działań podejmowane dla realizacji celów

W rozdziale zostaną zawarte uszczegółowione kierunki podejmowane dla realizacji celów wyznaczonych w Rozdziale 3. Zostały one przyporządkowane do poszczególnych celów operacyjnych. Kierunki zawierają opis zróżnicowanych działań, inwestycyjnych i organizacyjnych, które służą realizacji celu.

6.1. Kierunki działań CEL STRATEGICZNY 1 – DOBRA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW (społeczny)

Tabela 1: Cele operacyjne i kierunki realizacji zadań dla Celu Strategicznego nr 1

Cele operacyjne	Kierunki realizacji celów
Cel Operacyjny 1.1. Rozbudowa zasobów mieszkaniowych w gminie, w tym mieszkalnictwa komunalnego	<ul style="list-style-type: none"> – budowa wielorodzinnych budynków mieszkalnych z mieszkaniami komunalnymi (ok. 100 mieszkań), – budowa wielorodzinnych budynków mieszkalnych z lokalami o umiarkowanym czynszu (ok. 100 mieszkań), – remonty i modernizacje istniejących lokali znajdujących się w mieszkaniowym zasobie gminy, – przygotowanie planistyczne i uzbrojenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe jedno- i wielorodzinne.
Cel Operacyjny 1.2. Rozwój pomocy społecznej i bezpieczeństwa zdrowotnego gminy	<p>W zakresie poprawy dostępu do usług ochrony zdrowia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawa dostępności do świadczeń oraz zwiększenie bezpieczeństwa i podniesienie jakości poprzez modernizację i rozbudowę SP ZOZ w Czersku, – budowa nowego obiektu Ośrodka Zdrowia w Łęgu, – rozwój usług e-zdrowia oraz systemów teleinformatycznych służących podniesieniu jakości świadczeń oraz wspomagających rozwój nowych form opieki zapewniających kompleksowość, – wdrażanie programów profilaktyczno- zdrowotnych. <p>W zakresie wsparcia opieki senioralnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> – utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjno-medycznego, – utworzenie Gminnego Centrum Wolontariatu; – utworzenie Gminnych Klubów Seniora (w większych gminnych miejscowościach, m.in. w Łęgu i Rytlu), – utworzenie mieszkań chronionych – wspomagających, – utworzenie punktu opieki dziennej oraz placówki wsparcia dziennego przy Centrum „Reaktywacja”, – uruchomienie i realizacja usługi transportu seniorów door-to-door (pol. od drzwi do drzwi), – realizacja zadań wynikających z programów służących poprawie jakości życia osób starszych, – utworzenie placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży przy Ośrodku Profilaktyki Rodzinnej w Czersku, – opracowanie i realizacja Gminnego Programu Usług Społecznych. <p>W zakresie innych działań włączenia społecznego:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - inicjowanie budowy kompleksowych rozwiązań w zakresie aktywizacji społecznej Osób z Niepełnosprawnościami (dalej OzN), - rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej w celu zwiększenia możliwości niezależnego życia OzN, - rozwój mieszkalnictwa chronionego i wspomaganego, w szczególności w oparciu z budowę zasobu gminnego komunalnego, - wspieranie aktywności zawodowej i podnoszenie kwalifikacji zawodowych OzN, - promowanie i wspieranie działań kształtujących pozytywne postawy wobec OzN i osób starszych, - tworzenie grup samopomocowych, pomocy sąsiedzkiej i wolontariatu zarówno do pomocy jak i aktywizacji społecznej OzN, - prowadzenie badań aktualizujących potrzeby OzN w celu maksymalnego ich zaspokajania oraz możliwości wykonania potrzebnych usług na otwartym rynku pracy, - kompleksowe wsparcie opiekunów i rodzin OzN, - rozwój infrastruktury społecznej na rzecz włączenia społecznego – zwiększenie oferty ŚDS, WTZ, ZAZ, PES, - promowanie aktywności społecznej i zawodowej OzN i Seniorów oraz inicjatyw międzypokoleniowych i wolontariatu, - wsparcie organizacji pozarządowych poprzez tworzenie partnerstwa w realizacji usług społecznych i wsparcia, - współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami w kwestii zatrudnienia OzN i seniorów, tzw. 'srebrna gospodarka' w celu maksymalnego stworzenia warunków do niezależnego życia, - rozwój PES, - tworzenie infrastruktury bez barier architektonicznych.
<p>Cel Operacyjny 1.3. Rozwój kapitału społecznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - utworzenie i wyposażenie Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego, - wsparcie dla działalności organizacji pozarządowych, w szczególności realizujących zadania powierzone gminy, - wsparcie dla działalności organizacji pozarządowych związanych z wsparciem społeczności wsi, np. Stowarzyszeń i Kół Gospodyń Wiejskich, - wsparcie dla budowania kompetencji organizacji pozarządowych, w szczególności angażowania w ich działalność młodych mieszkańców gminy.
<p>Cel Operacyjny 1.4. Rozwój edukacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> - budowa przedszkola w Łęgu, - rozbudowa szkoły w Rytle, - rozbudowa i przebudowa Szkoły Podstawowej nr 2 w Czersku, - budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Gotelciu.
<p>Cel Operacyjny 1.5. Rozwój oferty czasu wolnego, turystyki i związanego z nią rynku pracy</p>	<p>W zakresie realizacji infrastruktury rowerowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacja projektu „Rowerem przez Bory Tucholskie” (sieć szlaków rowerowych, oznakowanie, miejsca postojowe, tablice informacyjne, mapy, aplikacja, wypożyczalnie rowerów),

	<ul style="list-style-type: none"> - budowa ścieżki rowerowej Czersk – granica z gm. Śliwice, - budowa ścieżki rowerowej Czersk – granica z gm. Tuchola, - budowa ścieżki rowerowej Mokre – granica z gm. Karsin, - budowa ścieżki rowerowej Czersk – Odry. <p>W zakresie realizacji infrastruktury turystycznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacja zagospodarowania turystycznego w miejscowości Odry w oparciu o „Kamienne Kręgi w Odrach” wraz z poprawą infrastruktury technicznej, - utwardzenie drogi dojazdowej do rezerwatu "Kręgi Kamienne", - utworzenie miejsc wypoczynku nad Wielkim Kanałem Brdy, - rozbudowa przystani kajakowych w gminie Czersk, m.in. w Złym Mięsie i w Rytlu, - organizacja miejsca rozpoczęcia i kończenia spływów kajakowych w Wojtalu, - budowa przystani kajakowej przy kładce w Karolewie, - budowa przystani kajakowo-żeglarskich w gminie Czersk, - wytyczenie i oznakowanie szlaków konnych, - zagospodarowanie turystyczne miejscowości Rytel, - zagospodarowanie terenu nad jeziorem Ostrowite wraz z poprawą infrastruktury, - wsparcie działań związanych z cyfryzacją usług turystyki (e-turystyką) oraz poprawą dostępności do niej dla osób ze specjalnymi potrzebami. <p>W zakresie realizacji infrastruktury kultury i rekreacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przebudowa i rozbudowa Domu Kultury w Czersku, - przebudowa i rozbudowa Domu Kultury w Rytlu, - poprawa wyposażenia i dostępności bibliotek gminnych, - Utworzenie muzeum historii Czerska, w tym historii przemysłu meblarskiego - termomodernizacja domów kultury i świetlic wiejskich, - zagospodarowanie terenów zieleni, m.in. w Czersku, Rytlu i Łęgu, - rozbudowa i wyposażenie w elementy małej architektury (m.in. place zabaw) parków w Czersku, - modernizacja boisk sportowych i placów zabaw na terenie gminy, - wsparcie działań związanych z cyfryzacją kultury (e-kulturą) oraz poprawą dostępności do niej dla osób ze specjalnymi potrzebami.
<p>Cel Operacyjny 1.6. Działania zintegrowane, terytorialne</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rewitalizacja centrum Czerska.

6.2. Kierunki działań CEL STRATEGICZNY 2 – ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY (gospodarcze)

Tabela 2: Cele operacyjne i kierunki realizacji zadań dla Celu Strategicznego nr 2

Cel operacyjny	Kierunki realizacji celów
----------------	---------------------------

<p>Cel Operacyjny 2.1. Poprawa zasobów pracy – nowe tereny inwestycyjne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ułatwienia inwestycyjne poprzez przygotowanie dokumentów planistycznych (zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i aktualizowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) z uwzględnieniem potrzeb działalności inwestycyjno-gospodarczej, – skuteczne wspieranie działań inwestorów w pozyskiwaniu gruntów pod inwestycje od prywatnych właścicieli (np. poprzez możliwie szybkie uzbrojenie terenu w zamian za sprzedaż gruntu pod inwestycję), – wyznaczanie lub uzbrajanie nowych terenów inwestycyjnych zwłaszcza wzdłuż drogi krajowej nr 22, – poprawa kompetencji cyfrowych mieszkańców gminy.
<p>Cel Operacyjny 2.2. Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości</p>	<ul style="list-style-type: none"> – inicjatywa i działania ukierunkowane na dostosowanie szkolnictwa zawodowego w Malachinie dla potrzeb przedsiębiorców lokalnych oraz współczesnej gospodarki (m.in. Przemysłu 4.0), – wsparcie realizacja programów budowy kompetencji zawodowych dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów, OzN, osób dotkniętych marginalizacją (cel kompatybilny z celem operacyjnym 1.2), we współpracy z przedsiębiorcami lokalnymi, dostosowanych do wymagań współczesnej gospodarki, – promocja lokalnych producentów przy okazji imprez cyklicznych, – promocja lokalnej branży turystyki pobytowej w powiązaniu z rozwojem infrastruktury turystycznej, zwłaszcza turystyki aktywnej – szlaków rowerowych, konnych, pieszych, kajakowych.
<p>Cel Operacyjny 2.3. Innowacja i nowe kierunki rozwoju produktów i usług przez lokalnych przedsiębiorców;</p>	<ul style="list-style-type: none"> – realizacja programów wsparcia przedsiębiorczości w gminie Czersk, ze szczególnym uwzględnieniem młodych osób, kobiet i osób wieku poprodukcyjnym, – wsparcie w pozyskaniu funduszy zewnętrznych na rzecz rozwoju przedsiębiorczości opartej o innowację bądź modernizacją istniejących przedsiębiorstw, – wsparcie dla działań łączących kompetencje lokalnych przedsiębiorców, w ramach lokalnych specjalizacji gminy (obróbka drewna), z przedstawicielami różnych zawodów i specjalizacji (np. rzemieślnikami, artystami) w celu tworzenia nowych, innowacyjnych produktów.

6.3. Kierunki działań CEL STRATEGICZNY 3 – ŻYCIE W ZGODZIE ZE ŚRODOWISKIEM (przeźren: środowisko i infrastruktura)

Tabela 3: Cele operacyjne i kierunki realizacji zadań dla Celu Strategicznego nr 3

Cel operacyjny	Kierunki realizacji celów
<p>Cel Operacyjny 3.1. Zapewnienie dostępu do wody i prowadzenie zrównoważonej gospodarki wodnej</p>	<p>W zakresie infrastruktury wodociągowej działania mające na celu uzbrajanie terenów, rozwój sieci wodociągowych lub wspierania indywidualnych ujęć wody, na terenach pozbawionych możliwości rozbudowy sieci, powinny objąć w szczególności:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - rozbudowa wodociągu na terenie sołectw Będźmierowice, Klaskawa i Złotowo, - budowa sieci wodno-kanalizacyjnej do Dużej Kloni, Modrzejewa oraz Konigortu, - budowa sieci wodociągowej Łąg – Bukowa Góra, - rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej w Czersku (m.in. ul. Cisowa, Sportowa, Łukowska, Długa, Cejnowy, Jasnocha), - modernizacja ujęcia i stacji uzdatniania wody w Czersku, - przebudowa ujęcia wody w Rytlu, - przebudowa ujęcia wody w Łęgu, - modernizacja stacji podnoszenia ciśnienia wody w miejscowości Gutowiec wraz z budową zbiornika retencyjnego. <p>W zakresie infrastruktury kanalizacyjnej (sanitarnej) działania powinny objąć w szczególności zadania mające na celu uzbrojenia terenów, rozwoju sieci kanalizacyjnych oraz dalszego porządkowania gospodarki wodnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Czersku, - uporządkowanie gospodarki ściekowej w Rytlu, - rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej w Malachinie, - rozbudowa sieci kanalizacyjnej, w szczególności: budowa kanalizacji sanitarnej Mosna – Ostrowite, Kamionka – Gotelp, Zapora – Duża Klonia. <p>W zakresie kanalizacji deszczowej i retencjonowania wód opadowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zagospodarowanie wód opadowych poprzez budowę zbiorników retencyjnych, - budowa zbiorników retencyjnych i rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej. <p>W zakresie poprawy infrastruktury w powiązaniu z zagospodarowaniem turystycznym celem ochrony środowiska:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawa infrastruktury w rezerwacie „Kamienne Kręgi”.
<p>Cel Operacyjny 3.2. Poprawa efektywności energetycznej, poprawa wykorzystania OZE oraz ochrona klimatu i powietrza</p>	<p>W zakresie poprawy efektywności energetycznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacja projektów kompleksowej termomodernizacji budynków komunalnych, - modernizacja oświetlenia ulicznego – wymiana opraw z sodowych na LED. <p>W zakresie ochrony klimatu i powietrza:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie dla rozwoju stosowania OZE dla potrzeb ciepła i ciepłej wody użytkowej, - wsparcie dla rozwoju niskoemisyjnej infrastruktury ciepłowniczej - rozbudowa niskoemisyjnych źródeł ciepła (gazyfikacja) oraz sieci centralnego ogrzewania, - wymiana źródeł ciepła w budynkach komunalnych będących własnością gminy Czersk, - wymiana źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych na terenie gminy Czersk,

	<ul style="list-style-type: none"> - inwentaryzacja źródeł ciepła, - budowa systemu monitoringu jakości powietrza.
Cel Operacyjny 3.3. Gospodarka odpadami i cyrkularna	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa efektywności odzysku odpadów, - zagospodarowanie osadów pościekowych.
Cel Operacyjny 3.4. Poprawa mobilności w gminie	<p>W zakresie rozwoju infrastruktury transportu zbiorowego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawa funkcjonowania węzła przesiadkowego – przebudowa układu komunikacyjnego w rejonie dworca PKP w Czersku, - budowa P&R i B+R w rejonie węzłów transportowych. <p>W zakresie poprawy mobilności w skali ponadlokalnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa obwodnicy Czerska. <p>W zakresie poprawy lokalnej infrastruktury mobilności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego, w szczególności pieszych i rowerzystów, - przebudowa i budowa ulic w Czersku wraz z kanalizacją deszczową i oświetleniem ulicznym, ze szczególnym uwzględnieniem centrum Czerska, - tworzenie nowych miejsc parkingowych w centrum Czerska, - przebudowa ulic w centrum Rytla, m.in. 22 Lutego, Odrodzenia, Leśna, ks. Nagierskiego, - przebudowa ulic i dróg w centrach pozostałych miejscowości gminy. <p>Budowa dróg gminnych, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Będźmierowice – Struga, - Gutowiec – Kurkowo, - Nowe Prusy – Nowa Juńcza – Mokre, - Łąg – Przyjaźnia, - DK22 – Będźmierowice – Kęsza, - DK22 – Łubna przez ul. Podgórną, - DK 22 – Nieżurawa, - Krzyż – Sienica – Malachin.
Cel Operacyjny 3.5. Rozbudowa infrastruktury komunalnej	<ul style="list-style-type: none"> - budowa cmentarza komunalnego.
Cel Operacyjny 3.6. Poprawa dostępności cyfrowej	<ul style="list-style-type: none"> - budowa sieci światłowodowej na terenie gminy.
Cel Operacyjny 3.7. Ochrona i rozwój bioróżnorodności	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój przestrzeni publicznych gminy poprzez tworzenie nowych miejsc zieleni (w tym parków, łąk kwietnych, itp.), - zwiększenie udziału zieleni w istniejących przestrzeniach publicznych gminy, - zwiększenie bioróżnorodności przyrodniczej poprzez przywrócenie lokalnych, rodzimych gatunków roślin, - poprawa świadomości środowiskowej wśród mieszkańców poprzez działania edukacyjne.
Cel Operacyjny 3.8.	<ul style="list-style-type: none"> - rozbudowa i unowocześnienie remiz OSP, - doposażenie jednostek OSP w nowoczesny sprzęt ratowniczo-gaśniczy,

Poprawa bezpieczeństwa i zapobieganie ryzykom i poprawa odporności	– poprawa bezpieczeństwa mieszkańców poprzez rozbudowę systemu monitoringu wizyjnego.
--	---

7. Oczekiwane rezultaty działań i wskaźniki rozwoju Czerska

Poniżej wskazano oczekiwane rezultaty działań w zakresie wskazanych celów strategicznych. Zostały one zapisane w formie opisowej. Wskaźniki rozwojowe na tym etapie zostały określone opisowo poprzez określenie oczekiwanych zmian wskaźników – malejącego, stabilnego lub wzrostowego. Szczegółowe wskaźniki oceny rezultatów dla poszczególnych działań powinny być wypracowane w ramach monitoringu rozwoju gminy. Monitoring wskaźników powinien nastąpić na podstawie analizy danych BDL GUS oraz danych własnych gminy. Za punkt referencyjny należałoby przyjąć rok przyjęcia strategii (2022).

7.1. Oczekiwane rezultaty CELU STRATEGICZNEGO 1 - DOBRA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW (społeczny)

Opis oczekiwanego rezultatu:

Czersk w 2030 jest gminą, w której każda mieszkanka i mieszkaniec, niezależnie od wieku i statusu, może zaspokajać potrzeby związane z dostępem do usług edukacyjnych, sportowych i zdrowia. Potrzeby młodych – dostępnego mieszkalnictwa, osób z niepełnosprawnościami – usług opiekuńczych, mieszkań chronionych, a także seniorów – opieki i zaplecza dla ich aktywności, są spełnione. Usługi kultury są rozbudowane, mieszkańcy mają dostęp do kultury codziennej (m.in. bibliotek) jak i bogatej oferty wydarzeń. Dzięki temu mieszkanki i mieszkańcy Czerska mogą skupić się na wykorzystaniu swoich potencjałów. W efekcie gmina świadomie korzysta ze swojego kapitału społecznego, położenia, zasobów środowiskowych, dziedzictwa i historii dla rozwoju na przyszłość.

Tabela 4: Wskaźniki rozwoju dla Cel Strategicznego 1:

LP	Cel Operacyjny	Wskaźniki rozwoju	Oczekiwana zmiana
1.	Cel Operacyjny 1.1	– liczba mieszkańców gminy	– stabilny
		– saldo migracji	– stabilny
		– liczba mieszkań realizowanych w gminie	– wzrost
		– liczba mieszkań komunalnych realizowanych w gminie	– wzrost (200 mieszkań)
		– liczba mieszkań komunalnych poddanych remontom	– wzrost
2.	Cel Operacyjny 1.2.	– liczba świadczeń medycznych udzielanych mieszkańcom w ośrodkach na terenie gminy Czersk	– wzrost
		– liczba mieszkańców korzystających z e-usług medycznych	– wzrost
		– liczba mieszkańców korzystających z programów profilaktycznych	– wzrost
		– liczba mieszkań chronionych w gminie	– wzrost
		– liczba osób korzystających z oferty klubów seniora	– wzrost
		– liczba miejsc placówek wsparcia dziennego	– wzrost

		– liczba OzN uczestniczących w rynku pracy (zatrudnionych lub prowadzących działalność gospodarczą)	– wzrost
		– liczba OzN korzystających z usług opiekuńczych	– wzrost
		– liczba projektów i działań wolontariackich skierowanych do OzN realizowana przez organizacje pozarządowe	– wzrost
		– liczba projektów i działań wolontariackich skierowanych do seniorów realizowana przez organizacje pozarządowe	– wzrost
		– wysokość środków przekazanych na wsparcie dla działań organizacji pozarządowych działających na rzecz OzN	– wzrost
		– wysokość środków przekazanych na wsparcie dla działań organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów	– wzrost
		– liczba usług oferowanych przez ŚDS, WTZ, ZAZ	– wzrost
		– liczba PES działających na terenie gminy	– wzrost
		– liczba projektów likwidacji barier i poprawy dostępności	– wzrost
		– kwoty środków zainwestowane w projekty likwidacji barier i poprawy dostępności	– wzrost
3.	Cel Operacyjny 1.3.	– liczba osób korzystających z usług Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego	– wzrost
		– frekwencja w wyborach samorządowych	– wzrost
		– wysokość środków przeznaczonych na wsparcie dla działań organizacji pozarządowych	– wzrost
		– liczba zadań powierzonych przekazanych do realizacji organizacjom pozarządowym	– wzrost
		– liczba uczestników organizacji pozarządowych korzystających ze szkoleń budujących kompetencje	– wzrost
4.	Cel Operacyjny 1.4.	– liczba miejsc w przedszkolach w gminie	– wzrost
		– liczba miejsc w szkołach podstawowych w gminie	– wzrost
		– liczba obiektów sportowych oddanych do użytkowania dla mieszkańców gminy	– wzrost
5.	Cel Operacyjny 1.5.	– kilometrów ścieżek rowerowych zrealizowanych w gminie	– wzrost
		– kilometrów szlaków turystycznych	– wzrost

		– liczba obiektów rekreacyjnych i turystycznych użytkowanych w gminie	– wzrost
		– liczba miejsc noclegowych dostępnych w gminie	– wzrost
		– liczba osób korzystających z noclegów w gminie	– wzrost
		– liczba osób korzystających z usług e-turystyki	– wzrost
		– liczba obiektów kultury poddana przebudowie	– wzrost
		– wysokość środków z budżetu przeznaczona na usługi kultury	– wzrost
		– liczba księgozbioru, w tym zbiorów elektronicznych, dostępnych w zasobach bibliotek gminnych	– wzrost
		– liczba i powierzchnia terenów rekreacyjnych zrealizowana przez gminę	– wzrost
		– liczba użytkowników zasobów e-kultury, gminnych instytucji kultury (wydarzeń, spektakli, zasobów cyfrowych w bibliotece)	– wzrost
6.	Cel Operacyjny 1.6.	UWAGA: cele i wskaźniki procesu ustalane w toku przygotowania gminnego programu rewitalizacji	

7.2. Oczekiwane rezultaty CELU STRATEGICZNEGO 2 – ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY (gospodarcze)

Opis oczekiwanego rezultatu:

W 2030 firmy i przedsiębiorstwa zlokalizowane w gminie wykorzystują atuty wynikające z położenia w regionie Borów Tucholskich oraz przemysłowych i rzemieślniczych tradycji regionu. Należą do nich takie atuty jak wykorzystanie przetwórstwa surowców leśnych i produkcji spożywczej. Dużą wartość stanowią talenty, przedsiębiorczość i praktyczne umiejętności lokalnych przedsiębiorców. Lokalne firmy posiadają dobry dostęp do wykwalifikowanego personelu, dzięki wykorzystaniu programów szkoleń zawodowych i aktywizacji zawodowej. Są w stanie skutecznie konkurować w kraju i globalnie, dzięki wdrażaniu nowoczesnych innowacji z zakresu „Przemysłu 4.0”. Korzystna lokalizacja sprawia, że w gminie możliwy jest rozwój turystyki nastawionej na pobyt i aktywny wypoczynek.

Tabela 5: Wskaźniki rozwoju dla Cel Strategicznego 2:

LP	Cel Operacyjny	Wskaźniki rozwoju	Oczekiwana zmiana
1.	Cel Operacyjny 2.1	– powierzchnia gruntów użytkowana jako tereny przemysłowe	– wzrost
		– powierzchnia terenów przemysłowych posiadających dostęp do infrastruktury gminnej (drogi, wod-kan)	– wzrost
		– liczba spraw zrealizowanych za pomocą usług cyfrowych urzędu	– wzrost
2.	Cel Operacyjny 2.2.	– liczba osób dotkniętych bezrobociem	– spadek

		– liczba osób dotkniętych trwałym bezrobociem	– spadek
		– liczba osób aktywnych zawodowo (na 1000 mieszkańców)	– wzrost
		– liczba kobiet aktywnych zawodowo (na 1000 mieszkańców)	– wzrost
		– liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON	– wzrost
		– liczba podmiotów, które nie zastały wyrejestrowane z REGON po upływie 3 lat	– wzrost
		– liczba uczniów korzystających z oferty szkolnictwa zawodowego realizowanego we współpracy z lokalnymi pracodawcami	– wzrost
		– liczba osób korzystających z osób szkolnictwa zawodowego, w tym budowania nowych kompetencji związanych z Przemysłem 4.0), w tym liczba osób młodych (do 35 roku życia, kobiet, seniorów, OzN);	– wzrost
		– liczba działań, wydarzeń i imprez promujących produkty lokalnych przedsiębiorców organizowana przez gminę	– wzrost
3.	Cel Operacyjny 2.3.	– liczba podmiotów korzystających z programów wsparcia przedsiębiorczości	– wzrost
		– wysokość środków gminy i organizacji pozarządowych działających na terenie gmin przeznaczonych dla wsparcia przedsiębiorczości	– wzrost
		– wysokość środków wsparcia innowacji pozyskanych przez podmioty działające na terenie gminy	– wzrost
		– liczba wydarzeń i inicjatyw łączących (sieciujących) lokalne podmioty gospodarcze z innymi środowiskami	– wzrost

7.3. Oczekiwane rezultaty CEL STRATEGICZNY 3 – ŻYCIE W ZGODZIE ZE ŚRODOWISKIEM (przebieg: środowisko i infrastruktura)

Opis oczekiwanego rezultatu:

W 2030 władze gminy zapewniają adekwatne warunki dla rozwoju głównych ośrodków w gminie. Dzięki odpowiedzialnej polityce przestrzennej wspierany jest rozwój Czerska, Łęga i Rytla, z jednoczesną ochroną przed nadmiernym rozwojem zabudowy obszarów o wysokich walorach przyrodniczych.

Gmina poprawiła i uporządkowała gospodarkę wodno-kanalizacyjną, poprawiła niezawodność tych systemów, a także wdrożono rozbudowę OZE oraz tzw. błękitno-zielonej infrastruktury. W zakresie

mobilności poprawiono zarówno warunki dostępu do transportu zbiorowego (m.in. dzięki rozwojowi infrastruktury przesiadkowej w otoczeniu przystanków transportowych), jak i realizacji infrastruktury drogowej (sieci ulic, ścieżek rowerowych).

Tabela 6: Wskaźniki rozwoju dla Cel Strategicznego 3:

LP	Cel Operacyjny	Wskaźniki rozwoju	Oczekiwana zmiana
1.	Cel Operacyjny 3.1	- długość sieci rozdzielczej wodociągowej	- wzrost
		- liczba awarii sieci wodociągowych	- spadek
		- długość sieci rozdzielczej kanalizacji sanitarnej	- wzrost
		- długość sieci rozdzielczej kanalizacji deszczowej	- wzrost
		- liczba i powierzchnia urządzeń błękitno-zielonej infrastruktury (mikroretencji)	- wzrost
		- pojemność urządzeń retencyjnych (w m ³)	- wzrost
		- udział (odsetek) ludności posiadającej dostęp do sieci wodociągowej	- wzrost
		- udział (odsetek) ludności posiadającej dostęp do kanalizacji sanitarnej	- wzrost
		- ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	- wzrost
2.	Cel Operacyjny 3.2.	- długość linii oświetlenia ulicznego	- wzrost
		- zużycie energii sieci oświetlenia	- spadek
		- długość sieci gazowej	- wzrost
		- liczba indywidualnych źródeł ciepła na terenie miasta Czersk	- spadek
		- liczba indywidualnych źródeł ciepła na terenach wiejskich	- spadek
		- zużycie gazu na mieszkańca (m ³)	- spadek
		- zużycie gazu na odbiorcę (m ³)	- spadek
		- liczba obiektów komunalnych poddanych termomodernizacji	- wzrost
		- zużycie energii elektrycznej na mieszkańca (kWh)	- spadek
		- zużycie energii elektrycznej w budynkach komunalnych (kWh)	- spadek
3.	Cel Operacyjny 3.3.	- stopień odzysku odpadów	- wzrost
		- ilość odpadów pościekowych poddanych ponownemu zastosowaniu	- wzrost
4.	Cel Operacyjny 3.4.	- liczba miejsc postojowych dla rowerów zrealizowanych na terenie gminy	- wzrost
		- wypadki z udziałem pieszych i rowerzystów	- spadek
		- liczba ofiar i rannych w wypadkach z udziałem pieszych i rowerzystów	- spadek
		- liczba inwestycji z zakresu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego zrealizowanych w gminie	- wzrost

		– kilometry dróg zbudowanych w gminie	– wzrost
		– kilometry dróg wyremontowanych w gminie	– wzrost
		– inwestycje z zakresu rozwoju infrastruktury przesiadkowej	– wzrost
		– liczba pasażerów transportu zbiorowego w gminie (przewozy kolejowe i autobusowe)	– wzrost
5.	Cel Operacyjny 3.5.	– powierzchnia cmentarzy komunalnych	– wzrost
6.	Cel Operacyjny 3.6.	– długość sieci światłowodowych	– wzrost
		– liczba odbiorców internetu szerokopasmowego	– wzrost
7.	Cel Operacyjny 3.7.	– liczba i powierzchnia [ha] terenów zieleni publicznej zrealizowana przez gminę	– wzrost
		– udział środków budżetowych przeznaczonych na inwestycje z zakresu zieleni	– wzrost
		– wskaźnik powierzchni urządzonych terenów zieleni na mieszkańca	– wzrost
8.	Cel Operacyjny 3.8.	– liczba sprzętu OSP	– wzrost
		– liczba wykroczeń w gminie	– spadek

8. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Czerska

Model funkcjonalno-przestrzenny gminy odzwierciedla ustalenia zawarte w Planie Zagospodarowania Województwa Pomorskiego 2030 i zawierające wytyczne dla regionu. Głównym założeniem Planu jest wykorzystanie policentrycznej struktury regionu dla wsparcia jego rozwoju.

Zgodnie z ustaleniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030 oraz wytycznymi dotyczącymi modelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej Czersk pełni funkcję **centrum subregionalnego** dla tego fragmentu obszaru województwa. Gmina znajduje się w bliskim sąsiedztwie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF) Chojnice-Człuchów. Miasto Czersk pełni ważne role dla obsługi terenów ościennych.

Gmina znajduje się w **południowym paśmie rozwojowym**, związanym z przebiegiem **południowego korytarza infrastrukturalnego**, obejmującego układ drogowo-kolejowy w relacjach Elbląg – Malbork – Tczew – Starogard Gdański – Czersk – Chojnice – Człuchów – Wałcz – Kostrzyń. Jest to obszar rozwoju aktywności związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym i przemysłem drzewno-meblarskim.

Gmina Czersk położona jest w granicach obszaru o szczególnych walorach przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych – Światowego Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie. Ważnym elementem przestrzeni gminy są tereny przyrodnicze, w tym obszary chronione i powiązania ekologiczne. W założeniu Planu mają one tworzyć spójny system ochrony krajobrazu województwa.

Z perspektywy celów rozwoju przestrzennego województwa istotne działania realizowane przez lub w ramach terenów gminę to:

- 1) **rewitalizacja obszarów zdegradowanych**, m.in. Czerska (kierunek 1.1. – Kształtowanie struktury sieci osadniczej zgodnie z wymogami ładu przestrzennego),
- 2) **dywersyfikacja struktury zatrudnienia poprzez wspieranie usług rynkowych**, zapewniających nowe i trwałe miejsca pracy dla osób zatrudnionych w przemyśle (kierunek

- 2.2. – Kształtowanie struktur przestrzennych umożliwiających tworzenie nowych i trwałych miejsc pracy),
- 3) **rozwój turystycznych tras rowerowych**, m.in. trasy międzyregionalne nr 14 – Przez Zielone Serce Pomorza, nr 16 – Naszyjnik Północy, nr 112 – Starogard Gd. – Czersk – Chojnice, nr 135 – Wierzysko – Czersk – Kopytkowo, nr 140 – Chojnice – Brusy – Czersk – Brusy – Chojnice, wykorzystanie Szlaku zabytków hydrotechniki (Mylof) (Kierunek 2.3. – Wzmacnianie całorocznej i atrakcyjnej oferty turystycznej w oparciu o zasoby i walory przyrodniczo-kulturowe, krajobrazowe i funkcje metropolitalne),
  - 4) **budowa obwodnicy w ciągu drogi nr 22** w rejonie Czerska, organizacja węzła przesiadkowego w Czersku (Kierunek 2.4. – Kształtowanie racjonalnej struktury przestrzennej sieci transportowej),
  - 5) **modernizacja linii 110 kV** – Brusy – Czersk, Czersk – Czarna Woda (Kierunek 2.5. – Zwiększanie stopnia bezpieczeństwa energetycznego i sprawności produkcji, przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej i ciepłej, gazu, ropy naftowej oraz produktów ropopochodnych),
  - 6) **ochrona obszaru Odry** – kręgow kamiennych, cmentarzyska kurhanowego (Kierunek 3.2. – Ochrona obszarów o charakterystycznym krajobrazie kulturowym lub znaczeniu historycznym),
  - 7) **rozbudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji w ramach aglomeracji ściekowych – Czerska** (Kierunek 3.3. – Ograniczenie emisji zanieczyszczeń środowiska),
  - 8) rozszerzenie **Światowego Rezerwatu Biosfery „Bory Tucholskie”**.

Model funkcjonalno-przestrzenny gminy jest oparty o główne elementy tworzące elementy rozwojowe gminy. Wśród nich można wyróżnić:

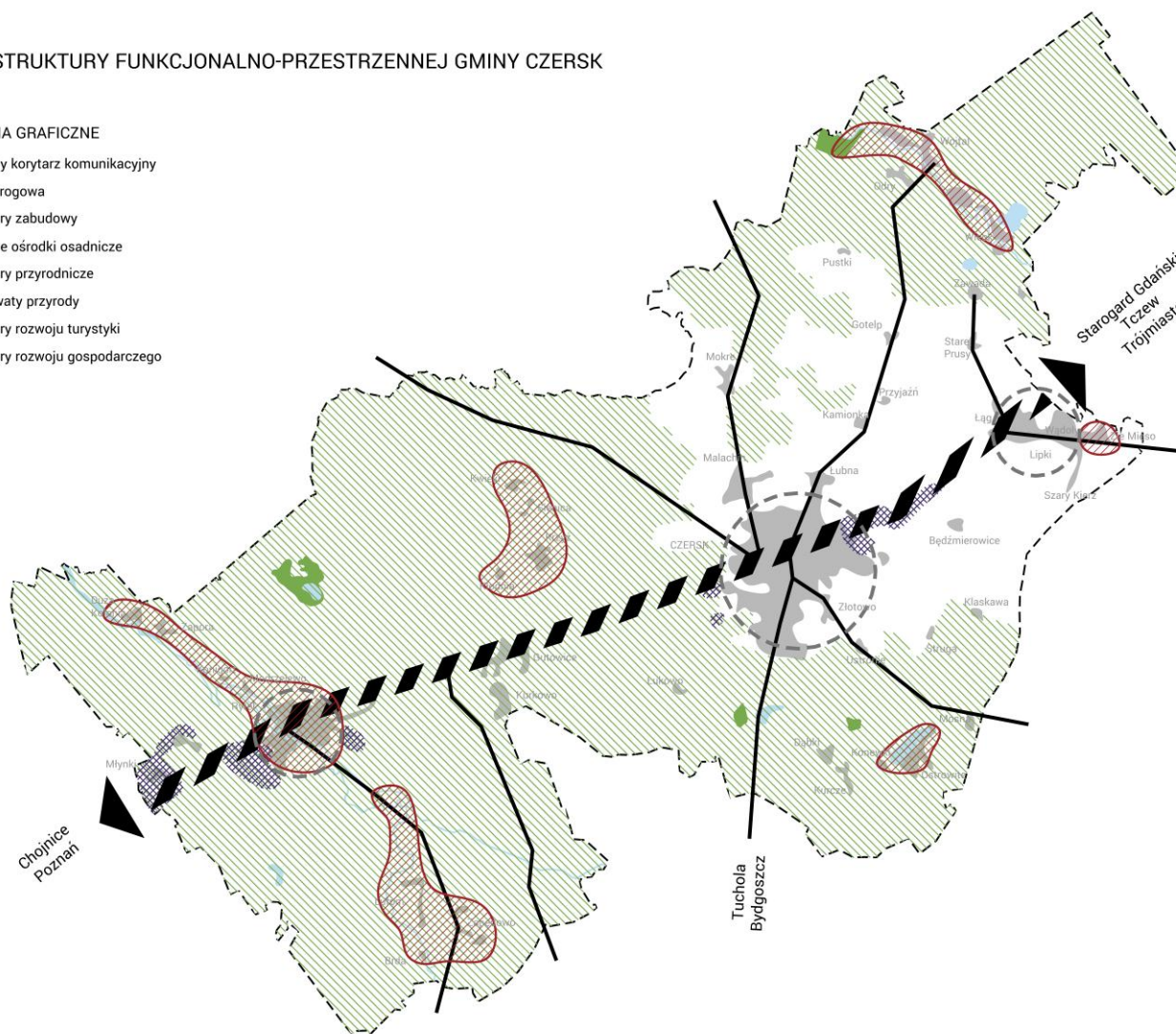
- 1) **główne powiązania ponadlokalne** – korytarz komunikacyjny kolejowo-drogowy (Tczew – Starogard – Czersk – Chojnice) stanowiący oś rozwojową gminy oraz sieć dróg lokalnych, uzupełniających – powiatowych i gminnych,
- 2) sieć **głównych ośrodków osadniczych** z wiodącym ośrodkiem skupiającym najważniejsze funkcje mieszkaniowo-usługowe – Czerskiem, Rytleń i Łęgiem. Sieć osadniczą gminy uzupełniają wsie i kolonie,
- 3) obszary koncentracji **rozwoju funkcji produkcyjnych** w paśmie drogi krajowej 22 oraz linii kolejowe (potencjalne obszary rozwojowe),
- 4) obszary koncentracji rozwoju **funkcji turystycznych** w rejonach rezerwatu kręgow kamiennych Odry, Wdy oraz jeziora Ostrowite,
- 5) główne **płaty zieleni leśnej**, w tym obszary objęte ochroną w ramach sieci Natura 2000 oraz rezerwaty przyrody. Tereny te współtworzą sieć przyrodniczą województwa pomorskiego. Dodatkowo są one komponentem obszaru Rezerwatu Biosfery Borów Tucholskich.
- 6) obszary koncentracji terenów **rolnych** w północno-wschodniej części gminy.

- Rycina 1 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Czerska

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY CZERSK

OZNACZENIA GRAFICZNE

- główny korytarz komunikacyjny
- sieć drogową
- obszary zabudowy
- główne ośrodki osadnicze
- obszary przyrodnicze
- rezerwy przyrody
- obszary rozwoju turystyki
- obszary rozwoju gospodarczego

9. Ustalenia i rekomendacje polityki przestrzennej

9.1. Ustalenia ogólne

Polityka przestrzenna gminy Czersk powinna dążyć do równoważenia potrzeb rozwoju, w tym konieczności wyznaczania terenów pod zabudowę mieszkaniową, terenów pod lokalizację nowych miejsc pracy oraz usług z potrzebami ochrony zasobów środowiskowych. Dla potrzeb kształtowania zagospodarowania należy przyjmować następujące założenia:

- 1) nowa zabudowa powinna być lokalizowana w **pierwszej kolejności na terenach już zurbanizowanych**, posiadających konieczne uzbrojenie terenu – drogi oraz infrastrukturę techniczną, w szczególności sieci wodne i kanalizacyjne. Należy dążyć do dogęszczania już istniejącej zabudowy,
- 2) w ramach kształtowania przestrzeni gminy należy zapewnić możliwość **kształtowania zróżnicowanej oferty mieszkaniowej**, zarówno w zabudowie wielorodzinnej, jak i jednorodzinnej. Przy wyznaczaniu terenów pod zabudowę należy uwzględnić potrzeby mieszkańców związane z zapewnieniem usług edukacyjnych (edukacji przedszkolnej i szkolnej) oraz dostępem do usług dla ludności. W miarę możliwości rekomendowane jest zapewnienie dostępu do transportu zbiorowego (szynowego bądź autobusowego) oraz integrowania go z większymi skupiskami ludności,
- 3) należy zapewnić możliwość rozwoju **terenów zapewniających kształtowanie funkcji gospodarczych - produkcyjnych oraz rolnych**. Rozwój tych obszarów nie może kolidować z celami ochrony ze względów środowiskowych oraz krajobrazowych,
- 4) istotnym elementem zagospodarowania gminy jest **infrastruktura turystyczna**, przy której planowaniu należy dążyć do wyważenia między potrzebami rozwoju ruchu turystycznego (rozbudową bazy noclegowej, szlaków turystycznych) a ograniczeniami przyrodniczymi i środowiskowymi. Planowana infrastruktura powinna służyć zarówno odwiedzającym, jak i mieszkańcom,
- 5) należy dążyć do **poprawy dostępności transportu zbiorowego** poprzez rozbudowę infrastruktury przesiadkowej (P&R, B&R), przystanków autobusowych. Dodatkowo należy dążyć do rozbudowy sieci połączeń rowerowych pełniących zarówno funkcje transportowe, jak i rekreacyjne,
- 6) przy planowaniu działań należy dążyć do unikania bądź minimalizowania negatywnego wpływu planowanych działań na środowisko. Dotyczy to w szczególności obszarów, które są cenne przyrodniczo i objęte ochroną. **Walory przyrodnicze są jednym z silnych atutów gminy**, decydujących o wysokiej jakości życia i zamieszkania. Stanowią ponadto silny magnes dla odwiedzających gminę. Z tego względu ochrona środowiska powinna mieć wysoki priorytet.

9.2. Wytyczne dotyczące planowania dla Czerska, Rytle i Łęga

- 1) należy dążyć do utrzymania i wzmocnienia istniejących ośrodków sieci osadniczej gminy: **Czerska, Rytle i Łęga**, wzdłuż osi drogi krajowej 22 i linii kolejowej nr 203 jako głównych miejsc koncentracji miejsc zamieszkania i usług. Miejscowości te powinny zapewnić dostęp do głównych usług publicznych dla mieszkańców;
- 2) w odniesieniu do **Czerska** polityka przestrzenna powinna być ukierunkowana na:
  - a) wzmocnienie i utrzymanie wiodącej roli miasta jako głównego ośrodka w gminie poprzez poprawę usług publicznych – sportu, kultury (m.in. rozbudowa GCK, budowa hali widowiskowej), administracji oraz uzupełnienie oferty usług komercyjnych,
  - b) dalszy rozwój zabudowy na terenach mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem zabudowy wielorodzinnej. Modernizacja istniejącej zabudowy w celu poprawy walorów technicznych i użytkowych,

- c) prowadzenie rewitalizacji obszarów zdegradowanych w centrum Czerska,
  - d) rozwój terenów przemysłowych i logistycznych położonych w południowej i wschodniej części miasta,
  - e) poprawę infrastruktury technicznej, w szczególności ciepłowniczej pozwalającej na poprawę jakości powietrza, wymiana źródeł ciepła i wdrożenie OZE, poprawa zasięgu i jakości infrastruktury wod.-kan., rozbudowa oczyszczalni ścieków, stacji uzdatniania wody,
  - f) poprawę jakości przestrzeni publicznych, parków, dostosowanie przestrzeni miasta do potrzeb wszystkich użytkowników (projektowanie uniwersalne),
  - g) rozbudowę okolicy węzła przesiadkowego, poprawa połączeń komunikacyjnych i dojazdów do stacji Czersk oraz rozbudowa jej otoczenia,
  - h) budowę obwodnicy Czerska i dalsza poprawa warunków bezpieczeństwa drogowego.
- 3) w odniesieniu do wsi **Rytel** polityka przestrzenna powinna być ukierunkowana na:
- a) zachowanie i wzmocnienie funkcji osadniczej i mieszkaniowej miejscowości,
  - b) poprawę usług dla mieszkańców, rozbudowę szkoły, poprawę efektywności energetycznej budynków publicznych,
  - c) stworzenie podstaw dla rozwoju bazy turystyczno-rekreacyjnej i wypoczynkowej;
  - d) zapewnienie sprawnego dostępu do istniejącej infrastruktury przesiadkowej,
  - e) rozbudowę usług dla mieszkańców, m.in. rozbudowę szkoły, klubów seniora i innych,
  - f) zagospodarowanie terenów zieleni i przestrzeni publicznych dla mieszkańców, dostosowanie przestrzeni miasta do potrzeb wszystkich użytkowników (projektowanie uniwersalne),
  - g) poprawę warunków dla prowadzenia przedsiębiorczości, wskazanie terenów rozwoju funkcji produkcyjnych i rzemiosła przy uwzględnieniu ograniczeń wynikających z potrzeb ochrony środowiska,
  - h) porządkowanie i poprawę gospodarki wodno-kanalizacyjnej, realizację błękitno-zielonej infrastruktury i infrastruktury OZE.
- 4) w odniesieniu do wsi **Łąg** polityka przestrzenna powinna być ukierunkowana na:
- a) zachowanie i wzmocnienie funkcji mieszkaniowo-usługowo-produkcyjnej oraz zaplecza terenów rolnych,
  - b) rozbudowę usług dla mieszkańców, w tym przedszkola i ośrodka zdrowia,
  - c) rozbudowę sieci wodno-kanalizacyjnej,
  - d) poprawę warunków dla prowadzenia przedsiębiorczości, rozbudowę terenów inwestycyjnych,
  - e) zagospodarowanie terenów zieleni i przestrzeni publicznych dla mieszkańców, dostosowanie przestrzeni miasta do potrzeb wszystkich użytkowników (projektowanie uniwersalne).

9.3. Wytyczne dla kształtowania pozostałych terenów

- 1) Poza terenami Czerska, Rytla i Łęga strukturę osadniczą gminy tworzą wsie:
- a) Duża Klonia i Mała Klonia – osadniczo-rekreacyjna,
  - b) Gotelp, Łąg-Kolonia, Lipki Górne, Lipki Dolne, Będźmierowice – rolniczo-osadnicze,
  - c) Złotowo – osadniczo-rolnicza,
  - d) Mokre, Malachin, Złotowo, Łubna – osadniczo-ekologiczne,
  - e) Krzyż – ekologiczno-osadnicza,
  - f) Odry, Wojtal – osadniczo-rekreacyjne,
  - g) Lutom, Zapędowo – osadniczo-ekologiczne,

- 2) Na terenie **zespołów wiejskich** należy dążyć do zachowania istniejących, zwartych układów ruralistycznych przy dopuszczeniu możliwości uzupełnienia ich zabudową mieszkaniową i siedliskową. Dodatkowo zespoły mogą być uzupełniane brakującymi usługami, w szczególności publicznymi, które mają pozwolić na podniesienie jakości zamieszkania. Dodatkowym sposobem użytkowania, które może być wprowadzane na te tereny, jest użytkowanie turystyczne, w szczególności agroturystyka i rozbudowa infrastruktury niezbędnej dla obsługi ruchu turystycznego. Inwestycje te mogą obejmować budowę np. wież widokowych, przystani dla kajaków, dróg rowerowych i spacerowych, miejsc postojowych i biwakowych;
- 3) W ramach kształtowania terenów wiejskich wskazane jest prowadzenie renaturalizacji użytków rolnych odłogowanych dla zwiększenia bioróżnorodności obszaru, utrzymywanie istniejących i wprowadzanie nowych zadrzewień śródpolnych, ochrona istniejących zadrzewień i zakrzewień, prowadzenie regularnych wykosów muraw użytkowanych rolniczo, możliwość zalesiania gruntów rolnych;
- 4) Na **terenach rolnych** należy dążyć do ochrony istniejącej rolnej przestrzeni produkcyjnej oraz istniejącego osadnictwa. Należy dążyć do ograniczenia rozpraszania zabudowy, które powoduje utratę walorów krajobrazowych przez te tereny;
- 5) W **obszarach leśnych** należy dążyć do minimalizowania wpływu człowieka na środowisko biologiczne. Dopuszcza się prowadzenie elementów liniowej infrastruktury i wprowadzania zagospodarowania turystycznego, o ile nie będą prowadziły do istotnego naruszenia środowiska;
- 6) Przy wprowadzaniu zagospodarowania na terenach o **wysokich walorach przyrodniczych** należy brać pod uwagę ograniczenia wynikające z istniejących form ochrony (Natura 2000, ochrony krajobrazu oraz ochrony przyrody). Na terenach o szczególnych walorach należy zatem dążyć do maksymalnego ograniczenia zabudowy, zakazu tworzenia barier dla migracji zwierząt oraz zakazu istotnych zmian użytkowania tych terenów.

Zapisy polityki przestrzennej są określone w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czersk.

10. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla Czerska z określeniem działań

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) zgodnie z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju są definiowane następująco:

„określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne”.

Wyznaczenie OSI jest narzędziem polityki terytorialnej, co oznacza, że są to najczęściej działania uwzględniające specyfikę społeczną i gospodarczą określonego obszaru gminy. Występujące w obszarze czynniki mogą wywoływać sytuację kryzysową. W ramach OSI gmina może zastosować różne typy działań: inwestycyjnych, organizacyjnych z różnych obszarów tematycznych oraz finansowanych z różnych źródeł, skupiając je na wyznaczonym fragmencie gminy. OSI mogą posiadać potencjał dla rozwoju gminy bądź znajdować się w sytuacji kryzysowej. Zastosowanie narzędzi ma na celu wykorzystanie potencjałów bądź zapobieganie kryzysowi.

Tereny te są wyznaczone w dokumentach krajowych (m.in. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego) oraz wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030. Planowane kierunki działań, wymienione w strategii, są spójne i komplementarne z celami działań wskazanymi dla OSI. Gmina może także wyznaczać OSI, które są ważne z perspektywy potrzeb lokalnego samorządu.

10.1. Obszary Strategicznej Interwencji wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 „Pomorskie 2030”¹

Podstawą działań terytorialnych w ramach Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 r. jest m.in. wykorzystanie uwarunkowań, w tym:

- 1) **regionalnych systemów obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, na który składają się prawne formy ochrony przyrody oraz korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym**, regionalnym i subregionalnym, pozwalające zapewnić odpowiednie warunki dla zachowania i odtwarzania bioróżnorodności. Na terenie gmin Czersk obejmuje to przede wszystkim obszary Borów Tucholskich oraz tereny objęte ochroną formami ochrony:
  - a) Obszar Natura 2000 Bory Tucholskie (PLB220009),
  - b) Obszar Natura 2000,
  - c) Tucholski Park Krajobrazowy,
  - d) Chojnicko-Tucholski Obszar Chronionego Krajobrazu (OChK),
  - e) Północny OChK - Część Wschodnia,
  - f) Rezerваты przyrody,
  - g) Inne.

Kluczowe dla wyżej wymienionych OSI interwencje są wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 obejmują m.in. ochronę i poprawę zasobów przyrodniczo-klimatycznych, różnorodności biologicznej, rozwój terenów zieleni, poprawę gospodarki wodno-ściekowej, redukcję presji działalności osadniczej i doskonalenie narzędzi monitoringu stanu środowiska i zagrożeń oraz alarmowania, zachowanie dziedzictwa materialnego i niematerialnego, poprawa oferty czasu wolnego oraz rozwój współpracy interesariuszy w oparciu o zarządzanie ruchem turystycznym.

- 2) Sieci **policentrycznych ośrodków osadniczych**, w tym ich obszarów funkcjonalnych (miejskich wraz z obszarami wiejskimi w strefach bezpośredniego oddziaływania miast). Czersk jest częścią **potencjalnego ośrodka regionalnego MOF Chojnice-Człuchów**, który ma zwiększyć szanse wzrostu, m.in. poprzez rozwój efektywnej współpracy w układzie z Człuchowem. Chociaż gmina Czersk nie jest wskazywana jako *tracąca funkcje społeczno-gospodarcze*, Chojnice zostały uznane za „miasto stagnujące” w ramach delimitacji obszarów problemowych, przygotowanej dla potrzeb realizacji strategii rządowych (KSRR oraz SOR)². Strategia wskazuje, że dla tych ośrodków kluczowym aspektem interwencji będzie odbudowa bazy gospodarczej. W myśl założeń Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 zasięg oddziaływania MOF Czersk, wraz z innymi MOF, obejmuje całość województwa, gdyż tworzą one sieć ośrodków osadniczych.

Kluczowe interwencje wymienione w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 dla tych OSI obejmują m.in. wzrost odporności na zmiany klimatu, poprawę gospodarki odpadami, poprawa gospodarki wodno-kanalizacyjnej, rozwój OZE, w tym poprzez rozwój energetyki obywatelskiej, poprawa jakości powietrza, rozwój gospodarki niskoemisyjnej, poprawa profilaktyki zdrowotnej, rozwój e-zdrowia i telemedycyny, działania na rzecz opieki

¹ Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 „Pomorskie 2030”, załącznik do uchwały

² Śleszyński P. i inni, 2019, Aktualizacja delimitacji obszarów

społecznej (koordynacja usług medycznych i społecznych, deinstytucjonalizacja usług opieki długoterminowej), projekty rozbudowy infrastruktury szerokopasmowej, poprawa oferty opieki przedszkolnej oraz oferty zorganizowanej opieki nad dziećmi do lat 3, rozwój edukacji regionalnej i etnicznej oraz integracja imigrantów, zachowanie dziedzictwa materialnego i niematerialnego, rozwój instytucji kultury, e-kultury, uwzględniającej zagadnienia różnorodności kulturowej i dialogu obywatelskiego, realizacja kompleksowych działań rewitalizacyjnych, rozwój infrastruktury transportu zbiorowego, zakupy taboru niskoemisyjnego, integracja taryfowa, biletowa i organizacyjna, kompleksowa oferta wsparcia dla inwestorów, rozwój kształcenia ustawicznego dostosowanego do potrzeb gospodarki (w tym Inteligentnych Specjalizacji Pomorza), a także poprawa oferty czasu wolnego, w tym turystycznej, sportowej i kulturalnej.

- 3) **Rozwój ponadregionalnych pasm transportowych**, których potencjał związany jest z przebiegiem infrastruktury sieci TEN-T i TEN-E, będzie zachodzić węzłowo. Czernik znajduje się w przebiegu południowego korytarza infrastrukturalnego, tzn. w ciągu drogi krajowej nr 22 oraz drogi kolejowej nr 203 (Tczew-Chojnice). W założeniu Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 jest to obszar rozwoju aktywności gospodarczej związanej obecnie z przetwórstwem rolno-spożywczym oraz przemysłem drzewno-meblarskim.

Kluczowe interwencje wymienione w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 dla tych OSI obejmują m.in. rozwój systemów efektywnej energetycznej i systemów przesyłu, dystrybucji, magazynowania energii, rozbudowy infrastruktury szerokopasmowej, rozbudowy infrastruktury transportowej – ruchu drogowego, transportu zbiorowego, elektromobilności, wsparcia adaptacji przedsiębiorstw do nowych warunków rynkowych, dostępu do sieci dystrybucji – portów w Gdyni i w Gdańsku poprzez sieci transportowe TEN-T i TEN-E oraz rozbudowy centrów logistycznych.

- 4) **Strefy wielofunkcyjne** – obejmujące obszary wiejskiej i małe miasta, które z uwagi na specyfikę położenia geograficznego oraz relacje funkcjonalno-przestrzenne są obszarami funkcjonalnymi o różnych potencjałach i barierach rozwojowych. W Czerniku obejmują one przede wszystkim tereny o szczególnych walorach przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych, w tym Świątowy Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie. Poza gminą Czernik Obszar Funkcjonalny Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie tworzą Miasto i gmina Brusy, Miasto i gmina Czarna Woda, gmina Chojnice, gmina Dziemiany, gmina Kaliska, gmina Karsin, gmina Konarzyny, gmina Kościerzyna, gmina Lipnica, gmina Lipusz, gmina Lubichowo, gmina Osieczna, gmina Osiek, gmina Stara Kiszewa i gmina Studzienice. Planowane działania zostały określone w Strategii Terytorialnej tego obszaru, zatwierdzonej przez grupę roboczą. Interwencje planowane przez Partnerstwo Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie obejmują działania związane z:
- poprawą infrastruktury turystycznej rzek i jezior,
  - dywersyfikacją energetyczną i ochroną powietrza,
  - poprawą gospodarki wodno-ściekowej i gospodarowania odpadami.

Kluczowe interwencje wobec wszystkich z tych terenów zostały szczegółowo określone w rozdziale VIII. Wymiar Terytorialny Strategii. Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 r.

10.2. Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla Gminy Czernik

Szczególnym obszarem interwencji są obszary rewitalizacji. Gmina prowadziła te działania w oparciu o Lokalny Plan Rewitalizacji gminy Czernik na lata 2016-2023. Plan obejmował teren o powierzchni 47 ha, zlokalizowany w centrum miasta. Prowadzenie rewitalizacji na obszarach miejskich będzie kontynuowane w okresie obowiązywania strategii i jest zgodne z celami oraz

kierunkami działań zaproponowanymi w tym dokumencie. Podstawą prowadzenia i koordynacji działań będzie nowy program rewitalizacji.

Dodatkowym obszarem interwencji są miejscowości objęte Planami Odnowy Miejscowości 2019-2026: Zapora, Duża Klonia, Mała Klonia, Duże Wędoły, Małe Wędoły, Konigort, Konigórtki oraz Modrzejewo. Plany są narzędziem kompleksowej poprawy warunków życia na terenach wiejskich w oparciu o regionalne programy wsparcia.

W przypadku zmiany warunków i okoliczności wskazujących na potrzeby weryfikacji bądź rozszerzenia zakresu tych obszarów, po dokonaniu analiz, można zmodyfikować wyznaczenie OSI.

11. Spójność z dokumentami strategicznymi wojewódzkimi i krajowymi

Zarządzanie rozwojem gminy powinno być zgodne z ustaleniami dokumentów strategicznych szczebla regionalnego, krajowego i ponadlokalnego. Strategia Gminy Czersk 2030 zachowuje spójność z ustaleniami następujących dokumentów:

- Strategią Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030.

Tabela poniżej przedstawia, w jaki sposób Cele Strategiczne Strategii Gminy Czersk 2030 są powiązane z dokumentami wyższego rzędu.

Tabela 7: Zgodność z celami strategicznymi Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

Cele Strategiczne Strategii Rozwoju Czerska 2030	Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 r.	Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030
Cel Strategiczny 1 - dobra jakość życia mieszkańców	Cel szczegółowy II - Rozwój Społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Cel 1- Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Cel 2 - Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych Cel 3 - Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	Cel 1 - Trwałe Bezpieczeństwo Cel 2 - Otwarta Wspólnota Regionalna Cel 3 - Odporna Gospodarka
Cel Strategiczny 2 - zrównoważony rozwój gospodarczy	Cel szczegółowy I - Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	Cel 1- Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Cel 2 - Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	Cel 2 - Otwarta Wspólnota Regionalna Cel 3 - Odporna Gospodarka

	Cel szczegółowy II - Rozwój Społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony		
Cel Strategiczny 3 - życie w zgodzie ze środowiskiem	Cel szczegółowy II - Rozwój Społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Cel 1- Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Cel 2 - Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych Cel 3 - Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	Cel 1 - Trwałe Bezpieczeństwo Cel 2 - Otwarta Wspólnota Regionalna Cel 3 - Odporna Gospodarka

Tabela 8: Zgodność z celami strategicznymi i operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

LP	Cele Strategiczne Strategii Rozwoju Czerska 2030	Cel operacyjne Strategii Rozwoju Czerska 2030 r.	Cel strategiczny Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 r.	Cele operacyjne Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 r.	Regionalny Program Strategiczny
1.	Cel Strategiczny 1 - dobra jakość życia mieszkańców	Cel Operacyjny 1.1. Rozbudowa zasobów mieszkaniowych w gminie, w tym mieszkalnictwa komunalnego	Cel 2 - Otwarta Wspólnota Regionalna (w zakresie mieszkalnictwa wspomaganego)	2.2. Wrażliwość społeczna (w zakresie mieszkalnictwa wspomaganego)	RPS bezpieczeństwo zdrowotne i wrażliwość społeczna (w zakresie mieszkalnictwa wspomaganego)
		Cel Operacyjny 1.2. Rozwój pomocy społecznej i bezpieczeństwa zdrowotnego gminy	Cel 1 - Trwałe Bezpieczeństwo Cel 2 - Otwarta Wspólnota Regionalna	1.3. Bezpieczeństwo zdrowotne 2.2. Wrażliwość społeczna 2.3. Kapitał społeczny	RPS bezpieczeństwo zdrowotne i wrażliwość społeczna
		Cel Operacyjny 1.3. Rozwój kapitału społecznego	Cel 2 - Otwarta Wspólnota Regionalna	2.3. Kapitał społeczny	RPS bezpieczeństwo zdrowotne i wrażliwość społeczna
		Cel Operacyjny 1.4. Rozwój edukacji	Cel 2 - Otwarta Wspólnota Regionalna	2.1. Fundamenty edukacji	RPS edukacja i kapitał społeczny

		Cel Operacyjny 1.5. Rozwój oferty czasu wolnego, turystyki i związanego z nią rynku pracy	Cel 3 - Odporna Gospodarka	2.3. Kapitał społeczny 3.3. Oferta turystyczna i czasu wolnego	RPS edukacja i kapitał społeczny RPS gospodarka, rynek pracy, oferta turystyczna i czasu wolnego
		Cel Operacyjny 1.6. Działania zintegrowane, terytorialne - rewitalizacja	Cel 2 - Otwarta Wspólnota Regionalna	2.3. Kapitał społeczny	RPS bezpieczeństwo zdrowotne i wrażliwość społeczna
2.	Cel Strategiczny 2 - zrównoważony rozwój gospodarczy	Cel Operacyjny 2.1. Poprawa zasobów pracy - nowe tereny inwestycyjne	Cel 3 - Odporna Gospodarka	3.1. Pozycja konkurencyjna 3.2. Rynek pracy	RPS gospodarka, rynek pracy, oferta turystyczna i czasu wolnego
		Cel Operacyjny 2.2. Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości	Cel 2 - Otwarta Wspólnota Regionalna Cel 3 - Odporna Gospodarka	2.1. Fundamenty edukacji 2.2. Wrażliwość społeczna 2.3. Kapitał społeczny 3.1. Pozycja konkurencyjna 3.2. Rynek pracy 3.3. Oferta turystyczna i czasu wolnego	RPS edukacja i kapitał społeczny RPS bezpieczeństwo zdrowotne i wrażliwość społeczna RPS gospodarka, rynek pracy, oferta turystyczna i czasu wolnego
		Cel Operacyjny 2.3. Innowacja i nowe kierunki rozwoju produktów i usług przez lokalnych przedsiębiorców;	Cel 3 - Odporna Gospodarka	2.3. Kapitał społeczny 3.1. Pozycja konkurencyjna 3.2. Rynek pracy	RPS edukacja i kapitał społeczny RPS bezpieczeństwo zdrowotne i wrażliwość społeczna RPS gospodarka, rynek pracy, oferta turystyczna i czasu wolnego
3.	Cel Strategiczny 3 - życie w zgodzie ze środowiskiem	Cel Operacyjny 3.1. Zapewnienie dostępu do wody i prowadzenie zrównoważonej gospodarki wodnej	Cel 1 - Trwałe Bezpieczeństwo	1.1. Bezpieczeństwo środowiskowe	RPS w zakresie bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego

	Cel Operacyjny 3.2. Poprawa efektywności energetycznej, poprawa wykorzystania OZE oraz ochrona klimatu i powietrza	Cel 1 - Trwałe Bezpieczeństwo	1.1. Bezpieczeństwo środowiskowe 1.2. Bezpieczeństwo energetyczne	RPS w zakresie bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego
	Cel Operacyjny 3.3. Gospodarka odpadami i cyrkularna	Cel 1 - Trwałe Bezpieczeństwo	1.1. Bezpieczeństwo środowiskowe	RPS w zakresie bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego
	Cel Operacyjny 3.4. Poprawa mobilności w gminie	Cel 2 - Otwarta Wspólnota Regionalna Cel 3 - Odporna Gospodarka	2.4. Mobilność 3.4. Integracja z globalnym systemem transportowym	RPS mobilność i komunikacja
	Cel Operacyjny 3.5. Rozbudowa infrastruktury komunalnej	Zadania finansowane ze środków gminy	Zadania finansowane ze środków gminy	Zadania finansowane ze środków gminy
	Cel Operacyjny 3.6. Poprawa dostępności cyfrowej	Cel 1 - Trwałe Bezpieczeństwo	1.4. Bezpieczeństwo cyfrowe	RPS mobilność i komunikacja
	Cel Operacyjny 3.7. Ochrona i rozwój bioróżnorodności	Cel 1 - Trwałe Bezpieczeństwo	1.1. Bezpieczeństwo środowiskowe	RPS w zakresie bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego
	Cel Operacyjny 3.8. Poprawa bezpieczeństwa i zapobieganie ryzykom i poprawa odporności	Cel 1 - Trwałe Bezpieczeństwo	1.1. Bezpieczeństwo środowiskowe	RPS w zakresie bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego

Źródło: opracowanie własne

12. System wdrażania strategii

Wdrożenie strategii musi opierać się o istniejący system zarządzania gminą. Strategia jest dokumentem wspierającym zarządzenie gminą. Jest to dokument wieloletni, którego okres obowiązywania obejmuje okres co najmniej siedmiu – dziesięciu lat. System wdrożenia strategii opiera się o istniejącą strukturę zarządzania gminą. Burmistrz odpowiada za nadzór nad wdrażaniem głównych założeń strategii.

Wdrożenie strategii będzie opierało się o:

- 1) wskazanie wydziału odpowiedzialnego za prowadzenie i koordynację działań realizowanych w ramach strategii,
- 2) wskazanie zadań do realizacji, określenie horyzontów czasowych, budżetów oraz wskaźników,
- 3) wskazanie podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań zawartych w strategii.

Zakres działań realizowanych przez zespół strategii wraz z podmiotami współpracującymi z samorządem to:

- 1) planowanie działań – dopracowanie kierunków realizacji strategii w postaci projektów oraz działań,
- 2) koordynacja działań w ramach realizacji celów – koordynacja i wskazanie zadań w ramach jednostek i wydziałów urzędu,
- 3) koordynacja realizacji strategii z podmiotami zewnętrznymi – koordynacja i wskazanie zadań i działań z podmiotami takimi jak organizacje pozarządowe,
- 4) aktualizacja strategii – zmiany w dokumencie wynikające ze zmieniających się warunków,
- 5) Doradztwo – związane ze wsparciem technicznym dla wydziałów i jednostek w oparciu o zasoby gminy bądź zewnętrzne,
- 6) monitoring (patrz **Rozdział 14 – Monitoring i ewaluacja strategii**) – prowadzony w celu oceny rezultatów strategii.

Podmiotami pomocniczymi we wdrażaniu strategii będą jednostki organizacyjne i pomocnicze, w tym:

- 1) Szkoły Podstawowe w gminie Czersk,
- 2) Przedszkola w gminie Czersk,
- 3) Centrum Usług Społecznych w Czersku,
- 4) Administracja Zasobów Komunalnych w Czersku,
- 5) Gminne Centrum Kultury w Czersku,
- 6) Zakład Usług Komunalnych sp. z o.o. w Czersku,
- 7) Jednostki pomocnicze gminy (sołectwa i osiedla),
- 8) Podmioty zewnętrzne (na zasadzie zadań powierzonych lub zleconych).

Naczelnicy poszczególnych wydziałów i dyrektorzy jednostek odpowiadają za wdrażanie poszczególnych elementów strategii w zakresie celów społecznych, gospodarczych i przestrzennych.

Kwestie realizacji celów horyzontalnych, łączących różne dziedziny, będą uzgodnione w drodze kolegiów dyrektorskich oraz poprzez działania wyznaczonej osoby pełniącej funkcję koordynatora działania lub programu.

Zadania związane z realizacją strategii będą uwzględniane w uchwałach budżetowych oraz Wieloletniej Prognozie Finansowej dla Gminy Czersk. Cele i zadania strategii powinny także być uwzględnione w aktualizacji dokumentów wykonawczych gminy, w szczególności w:

- 1) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czersk,
- 2) Miejsowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- 3) Gminnym Programie Rewitalizacji,

- 4) Programie Ochrony Środowiska,
- 5) Planach inwestycyjnych spółek komunalnych, realizujących zadania związane z gospodarką komunalną (m.in. wodociągami, kanalizacją),
- 6) Strategii rozwiązywania problemów społecznych,
- 7) Innych zadań własnych, realizowanych przez gminę.

13. Ramy i źródła finansowania

Realizacja celów strategii opiera się o szereg źródeł finansowania. Podzielono je na źródła wykorzystywane przez gminę oraz źródła podmiotów zewnętrznych, realizujące cele spójne z celami strategii Czerska.

Planowanie finansowania zadań wymaga stałego planowania finansowego gminy – corocznego cyklu wydatków budżetowych, planowania długoterminowego w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej (WPF) i monitoringu możliwości pozyskiwania pomocy zewnętrznej.

13.1. Finansowanie zadań przez gminę

Podstawowym źródłem finansowania zadań jest wykorzystanie środków budżetowych gminy, wynikających z dochodów własnych, subwencji i dotacji celowych. Działania, które w pełni będą finansowane ze środków własnych, dotyczą przede wszystkim finansowania zadań bieżących gminy oraz części zadań inwestycyjnych.

Zadania związane z modernizacją i rozwojem gminy mogą być finansowane w oparciu o programy pomocowe, związane z finansowaniem ze środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej na lata 2021-2027. Dotyczy to w szczególności celów i projektów, które są zintegrowane z celami rozwojowymi dla województwa pomorskiego i mogą uzyskać pomoc w zakresie regionalnych programów operacyjnych.

Gmina może wykorzystywać inne mechanizmy pomocowe, w tym m.in. Mechanizmu Finansowego EOG (Norwegii, Islandii i Lichtensteinu) oraz Norweskiego Funduszu Finansowego. W dotychczasowych perspektywach fundusze te były angażowane m.in. we wsparcie projektów związanych z rozwojem lokalnym, kulturą, środowiskiem i adaptacją do zmian klimatu. Fundusze EOG są realizowane w perspektywach pięcioletnich, a najbliższym horyzontem czasowym są lata 2021-2027.

Dodatkowym źródłem finansowania są środki z programów rządowych kierowanych do gmin, m.in. programy wsparcia mieszkalnictwa (np. finansowane z BGK), projekty wsparcia rozwoju lokalnego czy ochrony środowiska (np. finansowanie z BOŚ). Środki wymienione powyżej są wspieraniem dla działań inwestycyjnych samorządu, tzn. uzupełniają one wydatki gminy na zasadzie dofinansowania bądź udzielane są na zasadach zwrotnych – pożyczek udzielanych na preferencyjnych zasadach. Samorząd może także sięgać po środki zwrotne z innych źródeł.

Dodatkowym źródłem dla realizacji zadań, za które odpowiada gmina, mogą być środki z budżetu państwowego, którymi zarządzają państwowe agencje, fundacje i fundusze, związane z realizacją polityki publicznej: ochroną środowiska i adaptacją do zmian klimatu, którymi dysponuje Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW, WFOŚiGW), rozwoju kultury i ochrony dziedzictwa, czyli środki Ministerstwa Kultury Dziedzictwa Narodowego (MKDN), Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), a także wsparcia rozwoju obszarów wiejskich w ramach działań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) i innych.

W przypadku części zadań, które mogą zawierać potencjał komercyjny, można rozpatrywać przygotowanie inwestycji w oparciu o mechanizmy partnerstwa publiczno-prywatnego. Działania te

mogą potencjalnie obejmować realizację usług bądź infrastruktury, takich jak np. projektów termomodernizacji obiektów gminnych czy budowę obiektów widowiskowych.

13.2. Zadania realizowane przez inne podmioty niż gmina

Realizacja celów i zadań gminy może być wspierana przez działania innych podmiotów, które pozyskują środki na własną działalność. Dotyczy to przede wszystkim podmiotów publicznych – rządowych, wojewódzkich, powiatowych bądź spółek państwowych (PGNiG, PKP) albo komercyjnych, które planują realizację zadań na terenie gminy. Zapisy strategii mają wobec nich charakter koordynacyjny. Dotyczy to w szczególności dużych projektów infrastrukturalnych (obwodnica Czerska, rozbudowa sieci gazowej, modernizacja sieci dystrybucji energii, sieci telekomunikacyjnych).

Drugą kategorią działań jest działalność tzw. trzeciego sektora, czyli organizacji pozarządowych, które pozyskują środki z różnych źródeł na prowadzenie działalności statutowej. Organizacje te mogą realizować część zadań, które realizują cele strategiczne w oparciu o zasoby. W interesie gminy jest wsparcie podmiotów w pozyskiwaniu i wykorzystywaniu tych funduszy.

Dodatkowo, część z zadań strategii może także opierać się o współpracę z podmiotami prywatnymi na zasadzie koordynacji działań. Dotyczy to np. zadań związanych ze wspólną promocją i tworzeniem zachęt dla prowadzenia działalności gospodarczej: sponsoring albo współpraca w ramach wsparcia rzemiosła i lokalnych tradycji.

Wyjątkową formą współfinansowania jest realizacja programu rewitalizacji, w którym gmina jest koordynatorem działań. W ramach przygotowania GPR gmina może włączyć planowane działania prywatne i trzeciego sektora w proces poprawy centrum Czerska.

14. Monitoring i ewaluacji strategii

Monitorowanie wyników strategii pozwala na ocenę skuteczności wdrożenia zaplanowanych działań w oparciu o analizę wskaźników. Ewaluacja (ocena) jest procesem oceny rezultatów – wyniku realizacji zadania, tego, jak zostało ono wykonane, jakie wartości wniosło do zarządzania gminą oraz korekty działań.

System ewaluacji strategii powinien oprzeć się o analizę zmiany wskaźników, które zostały wymienione w diagnozie strategicznej oraz oceny, na ile spełniono założone wskaźniki rezultatów, określone w **Rozdziale 7 – Oczekiwane rezultaty działań i wskaźniki rozwoju Czerska**. Wskaźniki te są gromadzone przez GUS w ramach Banku Danych Lokalnych oraz jednostki i wydziały miejskie. Za punkt wyjścia można ustalić rok rozpoczęcia obowiązywania strategii.

Monitoring wskaźników strategii można wykonywać w koordynacji ze sprawozdawczością w ramach raportów o stanie gminy, o których mowa w art. 28aa ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2021 r., poz. 1372). Ocena ta może być zatem wykonywana w cyklu rocznym. Monitoring wykonania strategii może też być wykonywany z uwzględnieniem dłuższej perspektywy, aby uwzględnić efekt zmian wywołanych w wyniku wdrażania dokumentu. Uzasadnione jest tu przyjęcie perspektywy dłuższej, np. trzy- lub czteroletniej. Z punktu widzenia możliwości oceny dokumentu ważne będzie uszeregowanie danych statystycznych, przeanalizowanie ich w zestawieniu historycznym i odniesienie się do sytuacji gminy opisanej w strategii. Powiązanie monitorowania wdrożenia strategii z raportem o stanie gminy zwiększa transparentność i możliwość oceny jej skuteczności przez mieszkańców, radnych i innych interesariuszy.

Działaniem w ramach monitoringu jest także ocena stopnia wykonania zadań oraz powiązanych z nimi projektów. Ocenę tych działań można wykonać w ramach koordynacji wdrożenia strategii przez zespół urzędników, odpowiedzialnych za to zadanie, o którym mowa w **Rozdziale 12 – System wdrażania strategii**, ze wsparciem pracowników jednostek i wydziałów urzędu. Wykorzystanie

monitorowania wykonania zadań może pomóc w ocenie stanu gminy, gdyż poszczególne projekty posiadają także swoje własne analizy wskaźników produktu i rezultatu.